

ТОНГ ЮЛДУЗИ

Ўзбекистон болалари ва ўсмирларининг газетаси

Газета 1929 йил 1 августдан чиқа бошлаган

№ 2 (7031)
2000 йил 13 январь, пайшанба

Сотувда эркин нархда

ВАТАН ДАРВОЗАБОНИ БЎЛАМИЗ

Салом “Тонг юлдузи”!
Шундай кутлуғ кунлар ара-
фасида сенга мактуб ёзаёт-
ганимдан жуда хурсандман.
Бу мактубни ёзишимга бир
воқеа сабаб бўлди...

Бугун маҳалламиздаги
болалар билан футбол
ўйнамоқчи бўлдик. Болалар
мени дарвозабон этиб сай-
лашди. Ўз дарвозангни ша-
раф билан ҳимоя қилиш,
командадошларинг ишон-
чини оқлаш қийин бўларкан... Тер-
лаб-пишганларим зое кетмади.
Яъни, бирорта ҳам тўпни ўтказиб
юбормадим. Хуллас, чарчаб уйга ки-
риб ойижонимга: -Биз голиб
бўлдик, мен бирорта ҳам тўпни
киритиб юбормадим, -дедим. Ойи-
жоним хурсанд бўлдилар. Бувижо-
ним эса бошимни силаб: -Болам,
кўрдингми, биргина дарвозани
ҳимоя қилиб, қандай қувоняпсан.
Ватанни ҳимоя қилиш ундан ҳам
фахрли. Ислом Каримов бобонг ай-

тганларидек, огоҳ бўлмоғимиз ке-
рак. Ватанимизнинг ҳимояси сиз
ёшларнинг қўлида, -дедилар. Анг-
ладим, Ислом бобожонимизнинг
ёнларига Ватанини севгучи, чет-
дан бўладиган ҳар хил зарбаларга
кўкрагини кериб, қалқон бўлгуч-
чилар керак.

Биласизми, менинг дадам Аф-
ғонистон урушида бўлганлар. Лекин,

кўзларида уруш хотиралари
ҳамон яшаяпти... Ҳозир ака-
ларимиз тинч-фаровон
ҳаётда ўзимизнинг уйимиз-
ни, ўзимизнинг Ватанимиз-
ни ҳимоя қилаяптилар.

Қадрли “Тонг юлдузи”!
Тўғриси айтсам, “Бола-
ларимизни ҳеч кимга бериб
қўймайман”-дея қайгураёт-
ган меҳрибон юртбошимиз-
ни янада яхши кўриб кет-
дим. Тезроқ катта бўлай, бо-
божон, ёнингизда туриб, Сизнинг
бизга бўлган ишончингизни оқлаш-
га сўз бераман!

Жавоҳир НОРҚОБИЛОВ,
Тошкент шаҳридаги
17-Лингвистик гимназия
мактаб ўқувчиси.

«ТАСВИРИЙ ОЙИНА»НИНГ МУРУВВАТИ

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар
Маҳкамасининг Меҳр-мурувват ўн кун-
лиги ҳақидаги қарори «Тасвирий ойина»
ижодий уюшмаси томонидан ҳам алохи-
да ишлаб чиқилди ва ўзига хос дастур
тайёрланди.

Унга асосан Республика Уруш ва меҳ-
нат фахрийлари уйида байрам уюштири-
лиши керак эди. Тошкент шаҳридаги 21-
меҳрибонлик уйида ўтказилган Арча бай-
рами кунларида болажонларга 75 минг
сўмлик совғалар берилиб дастур ўз фа-
олиятини бошлади. Кам таъминланган
оила фарзандларига улашилган хайрия,
эҳсонлар хомуш диллар қувончига сабаб
бўлди.

«Тасвирий ойина»нинг Сирдарё ви-
лояти бўлими Янгирдаги қариялар уйи
ва Гулистондаги Меҳрибонлик уйига 40
минг сўм маблағ ўтказди.

Андижон вилоят бўлими эса Арча
байрами кунларида жойларда 130 минг
сўмлик безаш ишларини амалга оширди.

Андижон шаҳридаги 2- Меҳрибон-
лик уйига 50 минг сўм, туман бўлимлари
томонидан кам таъминланган оила-
ларга ҳам маълум миқдорда моддий
ёрдам берилди.

Жиззах вилоятидаги меҳрибонлик
уйида тарбияланаётган болажонлар эса
Самарқанд шаҳрига саёҳатга бордилар.

Хуллас, Республикамиз ҳудудларида
«Тасвирий ойина» ижодий уюшмаси ва
унинг вилоятларидаги бўлимлари томо-
нидан ўтказилган Меҳр-мурувват кун-
ларида жами 887 минг сўмлик сарф-ҳара-
жатлар баробарида унга минглаб, ўн
минглаб миқдорича кўтаринки кайфият,
хурсандчилик, шодлик сотиб олинди.
Айниқса шу кунга бағишлаб тайёрлан-
ган матилар рўйхати билан танишсангиз
хаста диллар қанчалар таскин топгани-
нинг, кам таъминланган оилалар бирдан
бой-бадавлат бўлиб кетганининг гувоҳи
бўласиз. Чунки инсон кўнгли гулдан но-
зик, тошдан қаттиқдир.

Матидан кўчирма:

Меҳр-муҳаббат, мурувват, сахийлик
инсоннинг энг буюк қувватидир.

Мурувватли бўлсанг очилар кўзинг,
ерда қолмайди ҳар айтган сўзинг.

Кимнингки қўлидан хайр- барака ва
пурҳикмат ишлар келмаса унинг наса-
бининг шарифлигию, улуглиги фойда
келтирмас.

Мўмин кишига берилган нарсалар-
нинг яхшиси чиройли хулқдир.

Мурувватсиз кишининг оши тузсиз
овқатдир.

Мурувват бизларни саодатга элтувчи
воситадир.

Яхшилик эскирмайди, гуноҳ унутил-
майди

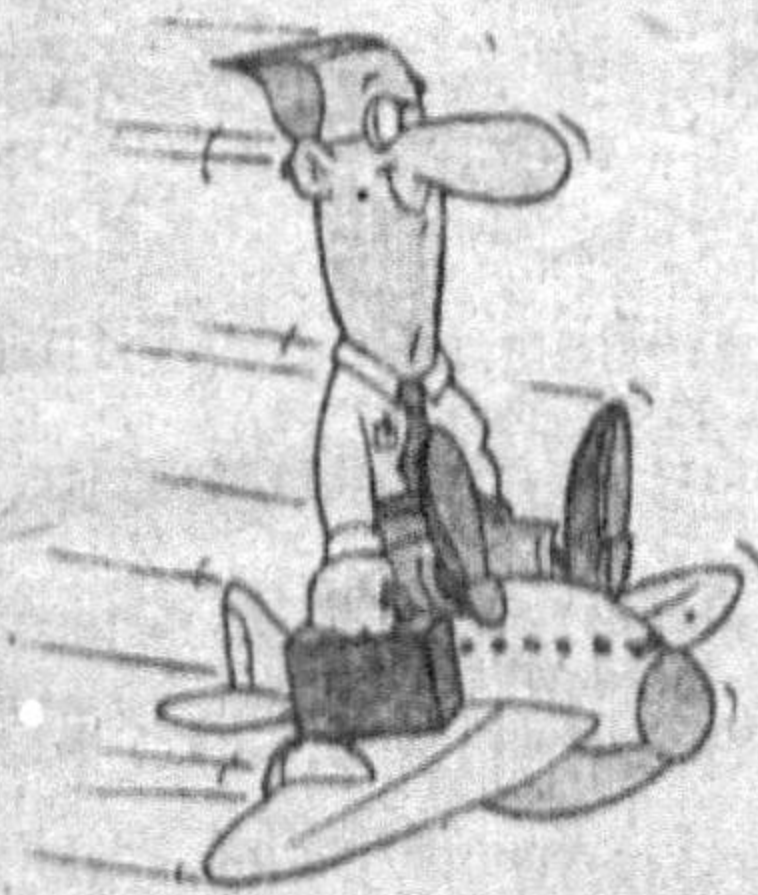
МУҲАББАТ ШЕРБЎТАЕВА.

BOLA O'G'RISI

Yetti yil 8 va 16 yoshli
o'smirlarni o'ldirishni o'ziga kasb
qilib olgan Luiz Alfredo Garovita
Kolumbiyada qo'lga tushdi. U 60
mamlakatda 200 ga yaqin
bolalarning umriga tajovuz qilgani
aniqlandi. Shuningdek,

o'qaylarda topilgan bolalarning
suyaklari ham Garovita qo'lida
qutrbon bo'lgan bolalarniki
ekanligi aniqlandi. Doktorlarning
aytishicha, Garovitaning ruxiy
kasal ekanligi aniqlangan.

Garovita goh ruxoniy, goh
savdogarning kiyimini kiyib olib,
kambag'allarning bolalarini
o'ldirgan.

BASHORATCHI

Barselonlik kachkintoy
Fransisko uch yarim yoshda. U
hali kichik bo'lishiga qaramay,
barchani hayratda qoldirdi. U
«Dadam kelayapti» yoki «Buvim
qulab qoldi» desa, chindan ham
dadasini eshikdan kirib keladi. Yoki
kimdir buvisini velosipeddatartib
yuborgan bo'lardi...

Bir kuni Fransisko «Bizning
mashinada kimdir o'tiribdi»-,
deydi. Dadasini ko'chaga chiqsa,
chindan ham ularning
mashinasini kimdir o'g'irlab
ketmoqchi bo'lib turgan ekan.
Ular darhol o'g'rini tutib,
polisiyaga topshirishadi. Ko'z
tegmasin, senga Fransisko!

ЯНГИ ЙИЛ КУНИ

*Биров-биродан
Беркиниб кеча,
Мармар тарновдан,
Муз едик пича...*

*Акам қулоғи,
Оғриди кейин.
Укам томоғи,
Оғриди тайин.*

*Кеча-кундузи,
Лунжимни ушлаб,
Ололмай қолдим
Ҳатто нон тишлаб!*

*Кўз ҳам йиғлади,
Юз ҳам йиғлади.
Тарновда эриб,
Муз ҳам йиғлади...*

*Бизларни олдга
Солиб боришди.
Докторхонага,
Олиб боришди.*

*Укам тинчиди,
Акам тинчиди.
Оғзим очолмай,
Мен ҳам жим энди...*

Кўлларимга жажжи сумкача кўтариб, чиройли мактаб кийимини кийиб, онам билан илк бор мактабга келган кунимни яхши эслайман. Мени оқ-сариқ юзли, бир оз кўкиш кўзлари кулиб турган аёл меҳр билан кутиб олдилар.

Ҳалима опа Ортиқова бугун 60 баҳорни қарши олдилар. Улар шу қутлуғ даргоҳда 40 йилдан бери ёш авлодга таълим ва тарбия бериб келмоқдалар. Уларнинг ўқувчилари ҳозирда турли хил меҳнат жабҳаларида Она - Ватанга ҳалол меҳнат

ҲАМ УСМОЗУМ, ҲАМ ОНАМСИЗ

Улар менга: -Лентанг бунча чиройли? Ким олиб берди? Менга берасанми? - деб сўраганларида, онамни маҳкам кучоқлаб олган эдим. Мана бунга ҳам 11 йил бўлибди. Менга илк бор қалам тутқазиб, «Она», «Ватан», «Тинчлик» сўзларини ёзишни ўргатган устозим

қилмоқдалар. Бундан устоз мамнун. Меҳнатларининг самараси - ўстирган дарахтлари одамларга соя беришга яради, мева беришти. Ахир, устоз учун ундан ҳам улкан бахт бормикан?! Йўқ, асло!

60 йил. Қандайин мазмунли йиллар,

Оқиб ўтди из қолдирмай қанчалар сувлар,
Оналардай қанча дилга меҳр бериб Сиз,

Ўргатдингиз илму ҳуңар,
Гул бўлди кўллар.

Мен уларнинг ўқувчилари, фарзандлари қаторида қутлуғ 60 ёшлари, ҳамда бешинчи мучал йиллари билан табриклайман. Илоҳим, биринчи устозим Ҳалима опа 100 баҳорни кўрсатдилар. Яратгандан кўзларингиз ҳар доим севиш билан порлаб турсин, деб сўрайман.

Шахло МУТАЛОВА,
ТошДУ, журналистика
факультетининг 1-курс талабаси.

САРАЛАР САРДОРИ

Шу кунларда республикаимизнинг барча туманларида фан олимпиадаларининг 2-босқичи бўлиб ўтмоқда. Жумладан, Юнус-Обод туман «Ёш адабиётчилар» олимпиадаси ҳам ТХТБ услубчиси Маҳмуд Усмонова бошчилигидаги ҳай'ат аъзолари томонидан 70-мактабда ўтказилди.

Билимлар синовини тест орқали бўлиб, қатнашчилар 50та саволга компьютерда жавоб бердилар. Ўзининг билимли, саводхонлиги билан Шохнигор Олимбекова (17-мактаб), Гулнора Қамбарова (70-мактаб), Азиза Маҳмудова (274-мактаб), Элёр Собиров (265-мактаб) лар ғолиб чиқиб, 3-босқичда - шаҳар олимпиадасида қатнашиш ҳуқуқига эга бўлдилар.

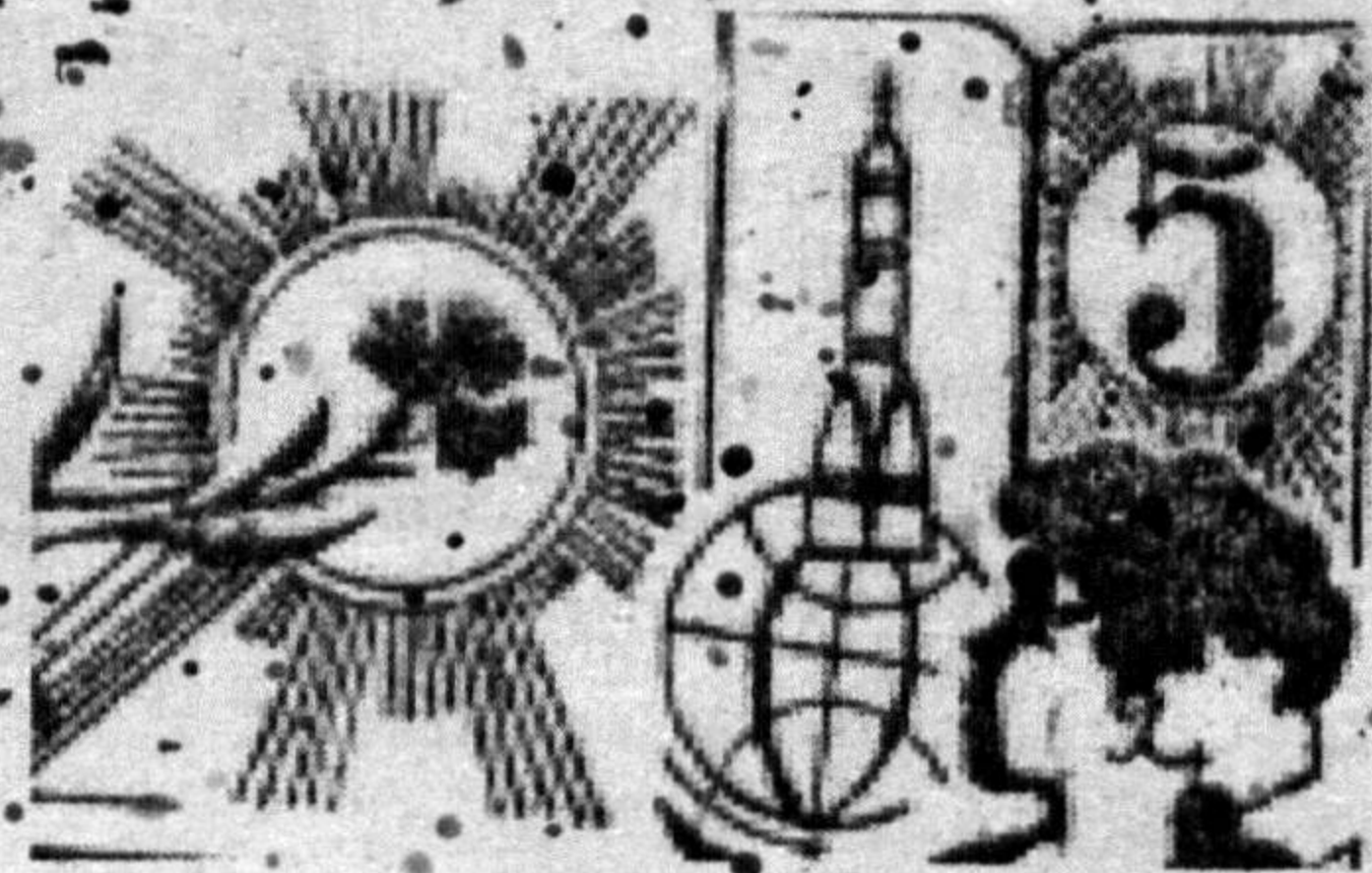
Ғолибларга шаҳар олимпиадасида омад тиладик ва шаҳар ўқитувчилар малакасини ошириш институти она тили ва адабиёти кабинети мудири Феруза Мухамедова билан суҳбатлашдик:

Олимпиаданинг 3-босқичи 4-

январда бўлиб ўтади. Унда шахримиздаги барча туманлардан 11-синфдан иккита, 9-10-синфдан биттадан ўқувчи иштирок этади. Ғолиблар республика олимпиадасига йўл олади, республика олимпиадаси ғолиблари эса ҳеч қандай синовларсиз институт, дорилфунун талабалари бўлишади. Бу имкониятни бой бермай, ғолиб бўлиш учун ҳаракат қилишса нур устига аъло нур бўларди.

Дарҳақиқат, фан олимпиадалари саралар сардорини аниқловчи синов. Ўйлаймизки, ғолиблар 3-4-босқичда ҳам юқори кўрсаткичларга эришади. Омад еизга, олимпиада ғолиблари!

ГУЛЮЗ

Катталар, эътибор беринг

Матбуот саҳифаларида, баъзан ойнаи-жаҳон орқали ўспирин болаларни қора курсда кўриб сесканиб кетамиз. Жиноятни қилиб қўйиб, билмай қилиб қўйибман, дея тавба -тазарруларини тинглаб, баъзан уларни гулдек умрига ачинасан. Панжара ортидан мўлтираб, зор-қақшаган онаизорни овуғувчи сўз тополмайсан. Суд залидан бошини эгиб чиқиб кетаётган отага не дейишни билмайсан. Ёшлар ўртасида учраётган жиноятлар уларнинг асосий сабаблари ва олдини олиш йўллари ҳақида Балиқчи тумани Бош прокурори Мухторжон Шодмоновни суҳбатга тортдик:

-Ҳеч ким она қорнидан жиноятчи бўлиб туғилмайди ёки етук инсон бўлиб. Ўсмирлар орасида жиноятчиликни содир бўлишига биринчидан, оиладаги муҳит, иккинчидан мактаб-

даги тарбия кўча-куйда катталарнинг ўзини ахлоқсиз тарбиясини сингдиришидек (яъни чекиш, ичиш) салбий ҳолатлар бола онгига таъсир қилади. Майда безорилик қилиб қўлга тушган, мактаб ёшида бўлганлиги сабабли мактаб маъмуриятининг қаттиқ назоратига олинган болаларнинг сони йилдан-йилга камайиб бориши албатта қувонарли ҳол.

1994 йилда ёшлар орасида 17 та жиноий иш бўлса, 1995 йилда 16та, 1996 йилда 12 та, 1997 йилда бу кўрсаткич 6 тага тушди. Ўтган йилда туманимиз бўйича умумий жиноятчилик 193 тага етди.

Вазифамиз тақозоси юзасидан кўп жойларда аҳоли ўртасида жиноятчиликка қарши тушунтириш ишлари олиб бораётганимизда, кўп ҳолларда айб биз тергов органи ходимларига қўйилади. Эмиш-ки, қаттиқ назорат йўқ. Халқ орасида кам бўлишади, деган турли гаплар юради. Ваҳоланки, ички

ишлар ходимларининг кунни, тунни фарқламай ўтказётган, олиб бораётган ишлари баъзи бир инсонлар учун сезилмаяпти, чоғи. Айрим ота-оналарнинг фарзанд тарбияси билан:

-Ҳа, энди катта бўлиб қолдику,- дея шуғулланмай қўйиши, мактабдаги баъзи бир муаллимлар ўқувчисига бўлган лоқайдлиги туфайли турли кўнгилни ғаш қилувчи ҳолатлар юз беради.

Ўтган йили туманимизнинг Оролхон қишлоғида уч ўсмирнинг қилган оғир жинояти кўп ташвишга солди. Улар қишлоқда яшовчи 82 ёшли отахонни ваҳшийларча ўлдиришган ва қариянинг уйини тинтишиб, атиги 270 сўм пул топишган. Тезкор гуруҳ бошлиғи, терговчи Ҳошимов, жиноят қидирув бўлими бошлиғи Камоловнинг қаттиқ уринишлари натижасида 5 кунда жиноят изи очилди. Навқирон

ёшликнинг энг гўзал дамларини қора курсида кутиб олган бу жиноятчилар вилоят суди томонидан кўп йилга озодликдан маҳрум этилди.

Хуллас, болалар ва ўсмирлар ўртасидаги жиноятчилик ҳақида сўз кетар экан, оила, мактаб, ташкилотлар, Ички ишлар бошқармасининг вояга етмаганлар билан ишлаш бўлинмаси ходимлари ўзаро ҳамкорликда иш олиб боришлари керак. Шундагина келиб чиқаётган муаммони, жиноятни олдини олиш осонроқ кечади. Билим олишдан бозор-ўчарни устун қўйган ёшларга ҳам безътибор бўлмаслигимиз керак. Яшаш ва ўқиш жойлардаги спорт, маданий, маънавий тадбирларни жонлантириш, турли фан тўғарақларини қизиқувчилар клублари ишини мунтазам ташкил этиш лозим.

Нилуфар ДАВИДОВА
суҳбатлашди.

Биз она тили ва адабиёт дарсларида "Тонг юлдузи" газетасидан кўп фойдаланамиз. Чунки газета саҳифасида берилётган баҳс-мунозарага чорловчи мақолалар ўқувчиларни мустақил фикрлашга, эркин мушоҳада юритишга ундайди.

Она тили ўқитишдаги педтехнология - қоидадан матнга эмас, балки матндан қоида келтириб чиқаришга асосланган.

Адабиёт ўқитувчисининг вазифаси эса ўқитиш эмас, балки мустақил ўқишга ўргатишдир. Синфда ўқитувчи оддий бошқарувчи, ўқувчи эса ҳам актёр, ҳам режиссёр, ҳам баҳс юритувчи, танқидчи бўлмоғи лозим. Ўқитувчи билим берувчи эмас, билим олиш йўлларини кўрсатувчидир. Ана шуларни амалга оширишда китоб ва газеталарнинг роли катта.

8-синфда аниқловчи мавзусини ўрганишдан аввал, ўқувчиларга "Кимнинг сочи узун?" мақоласини ўқиб бердим. Сўнгга, мақола ҳақидаги фикрларини ёзишлари учун 15 дақиқа вақт бердим. Ҳажмининг белгиламадим, менга фикр керак эди. Ранг-баранг фикрлар билдирилган кичик мақолалар пайдо бўлгач, аниқловчи мавзусини тушунтирдим.

Азиз ҳамкасблар! Янги педтехнологияни амалга оширишда газета сизларнинг ҳам ҳамроҳингиз бўлишини истаймиз.

Куйида эса ўқувчилар иншосидан айрим намуналарни ҳавола этамиз.

Менинг сочим узун, дугоналарим сочимга ҳавас билан қарашади. Бир йили соч кесиш мода бўлганда мен ҳам уйга бориб, сочимни кесаман, деганимда, адам бир суратни кўрсатдилар. Бу чиройли, иккита қилиб ўрилган қалин сочини олди-га ташлаб тушган, кулиб турган қиз

сурати эди.

-Қизим, шу қизни яхши кўрдим. Армиядан келгунимча турмушга чиқиб кетган. Барибир сочи узун қизга уйланаман, дегандим. Мана, опангнинг ҳам сочини яхши кўриб уйландим. Сени ушбу расмдаги қизга ўхшашингни хоҳлайман, сочингни кессанг, қизим демайман, - дедилар.

Шу гапдан кейин сочимни кесишдан қайтдим.

Назокат ИМОМОВА.

Мақолада кўнглимдаги гаплар ёзилибди. Яшанг, Кумуш! Мен қизларнинг ўзига эмас, қоп-қора, узун сочига қарайман. Тушимда, холос. Ўнгимда эса ярми сариқ, ярми қора ёки ярми яшил, ярми сариқ қизлар тили айтганда, "пёрушка" қилинган, бўялган, кесилган сочларни кўраман. Қизларнинг ҳусни сочида, деб биламан. Синфдошларимиздан "Нега сочингни кесасан?" деб сўрасам, "Мода шундай", "Шим билан узун соч ярашмайди", - дейишади.

- Ахир, ўзбексан-ку, ўзбекча кийим кийиб, сочингни ўстир, - дедим.

- Бор, бор, - дейди. Эҳ, қачон қизларимизга ақл кираркин-а? Кумуш, сиз ёзгандек табиий ўт-ғиёҳлар еб, сути, қатиғи билан қизлар сочини ўстирамиз, деб юрган сизларимиз аразлаб қолиб, кунимиз сунъий шампунларга қолмасин-да.

Шерали ИЛХОМОВ.

«УЗУН СОЧЛАР, ЎЗБЕКЧА СОЧЛАР...» (1999 йил, 28 октябрь) ЁКИ СОЧ ҲАҚИДА КИМ НИМА ДЕЙДИ?

Соч ҳақида ҳар ким ўзича фикр билдиради.

Айримлар узун соч парвариши қийин, кўп вақтни олади, деб сочларини кимларгадир тақлид қилиб кестиришади. Лекин пардоз деб, соатлаб ойна олдида ўтиришларини унутадилар. Синфимизда сочи узун қизлар кўп. Баъзиларга ўхшаб сочларидан тортмайди. Соци калта қизларга эътирозим йўқ, аммо ўзбек қизларининг сочи узун бўлиши керак, деб ўйлайман.

Бахтиёр ХОНКЕЛДИЕВ.

Қизларимиз замонавий кийинишни ва сочларини ҳам шунга мослаб турмаклашни хоҳлашади. Мен ҳам узунгина сочимни бошқаларга ҳавасим келиб қирқдим. Энди эса афсусланаман, қани энди сочимни майда ўриб орқага ташлаб юрсам. Замон эса ўзгараверар экан. Калта соч мода бўлди, деб сочимни қирқувдим, энди бўлса яна узун сочлар урф бўляпти. Узун сочли дугоналаримнинг сочларини битта ўриб ташлаб юришларига мафтун бўлиб юрибман. Мақолани ўқигач эса албатта сочимни ўстираман, деб аҳд қилдим.

Қизларга маслаҳатим: **СОЧИНГИЗНИ ҚИРҚМАНГ.**

Насиба ШАМСИЕВА.

Менимча, сочининг қандайлиги муҳим эмас. Сочим калта, қирқилган. Жисмоний тарбия дарсларида, уй ишларини бажаришда калта соч қулай. Ҳадеб қошингизга тушиб, кўзингизни бекитиб кўявермайди. Ёки узун соч билан югуриш ҳам қулай эмас-ку.

Замонавий қизларга калта соч ярашади. Аввал кийимларимизни ўзбекча қилиб олайлик, тор шим ва кофтадан воз кечайлик. Кейин узун ўзбеккона соч бизга ярашади.

Зилола УМАРОВА.

Азал-азалдан қиз боланинг ҳусни, одоби, ҳаё-ибосида, деб ҳисобланади. Аммо биз бир нарса-ни, қиз боланинг ҳусни узун сочида ҳам эканлигини унутиб қўйганга ўхшаймиз. Машҳур хонандаларимиз ҳам "Соч эмас бу шаршара", "Қирқ кокилинг бошингга посбон", "Со-

чининг савдоси тушди бошимга ..." деб узун сочли қизларни мадҳ этиб куйлашган. Менинг сочим узун. Доим битта қилиб ўриб, орқамга ташлаб юраман. Сочимни фақат қатик билан юваман.

Қодирийнинг Кумуши, Раъноси каби сочларим орқам билан битта бўлиб тўлганиб туришини хоҳлайман. "Ўтган кунлар" бадиий фильмида сув бўйидаги Кумушнинг орқасига бир қараб кетаётганидаги сочининг тўлганиши кўз олдимга келаверади.

Моҳира ЙЎЛДОШЕВА.

Сочни чиройли қилиб қирқса ҳам, узун қилиб ўстириб ўриб юрса ҳам бўлади. Лекин бундай ҳолатда уйдагина юриш мумкин. Бегоналар-

ган. Йиллар ўтиб, ёзувчилар "сочлари калта қирқилган, тирноқлари ўстирилган, лак сурилган, қошлари терилган, лаб ва ёноқлари қизил, қоғоғи кўк ёки яшилга бўялган" деб ўзбек қизларини тасвирлашга мажбур бўлиб қолмаслар, деб кўрқаман. Муҳаммад Юсуф "Узун қўйлак туркман қизга уйланаман" деб ёзганда ўзбек қизларига алам қилганди. "Узун сочли ўзбек қизга уйланаман" деган шеър ёзилиши учун ўзбек қизларининг сочлари ўзбеккона бўлишини жуда хоҳлайман. Газетада суратим чиққанда олдимга ташлаб қўйилган қалин бир ўрим сочимни кўриб, ўз-ўзимга сўз бердим. Ҳеч қачон сочимни кесмайман, сочим - ҳусним экан.

Азиза МАҲМУДОВА.

Ким қандай ўйлайди, билмайману, менимча ўзбек қизларининг сочлари узун бўлиши керак. Ахир соч ўстириш ҳам бизнинг урф-одатларимизга киради. Навоий, Фурқат, Бобур каби шоирларимиз ҳам ўзбек гўзали, унинг гажагини "Жим" ҳарфига, қоралигини тунга ўхшатганлар-ку. Қани ўша гўзал, тундек қаро, ошиқ кўнглини ўзига ром этган занжирдек чулғовчи сочлар? Балки шундай гўзал соч йўқлиги учун Эркин Воҳидов киноя қилиб, қуш уя қўядиган патала сочларини танқид қилиб ёзгандир. Ёки Шерали Жўраев "Сочингда қасдинг бормиди?" деб бежиз куйламагандир. Дугоналар, сочингизни ўстиринг-да, узун сочлилар танловини ўтказинг.

Шоҳида РИХСИЕВА.

Дугоналарим фикрига қўшиламман, узун соч қиз бола ҳуснига ҳусн қўшади. Табиий, гўзал узун сочдан воз кечиб, сочининг қирқиб юрган дугоналаримга оғир ботмасину, биз ўзбекмиз, сочимизни парвариш-лаб ўстирайлик. Акс ҳолда, ўзлигимизни унутамиз, ўзбек қизига ярашмаган енгилтакликка қул бўлиб қоламиз.

Хурида САИДОВА.

Мана, ўқувчилар фикри билан ҳам танишиб чиқдик, ҳам дарсни ўтиб, икки мақсадга эришдик. Ўқувчиларга ундай бўл, бундай юр дегандан кўра, қандай бўлиш зарурлигини ўз фикридан келиб чиққан ҳолда тушунтира оласан, фойдали бўлади. Мақоладан сўнг қизларимизнинг соч ўрими ҳам ўзгарди. Майда ва иккита, битта қилиб ўрилган ўзбеккона сочлар пайдо бўлди. Мақоланинг таълимий-тарбиявий аҳамияти катта бўлди. Асосийси, ўқувчилар фикрладилар, ўз қарашларини баён эта билдилар. Мақсад ҳам шу эди.

Азиз ҳамкасблар! Сиз ҳам газета мақолаларидан шундай фойдалансангиз, деб ўйлайман. Шундай ижодий ишларингиз билан ўртоқлашингизни истаб касбдошингиз,

Маҳмуда ВАЛНЕВА,

Тошкент шаҳар,

Юнусобод туманидаги 274-мактаб муаллимаси.

Yayra SA'DULLAYEVA

SHAMCHIROG'IM

Yurak larza bilan urmoqlikni istaydi bir dam. Bu larzada ummonlarning kuchi bor, go'yo. Soch oqargan, qadamlarning o'lchovi aniq. Kuchni esa hadya etmish shamchiroqlarim.

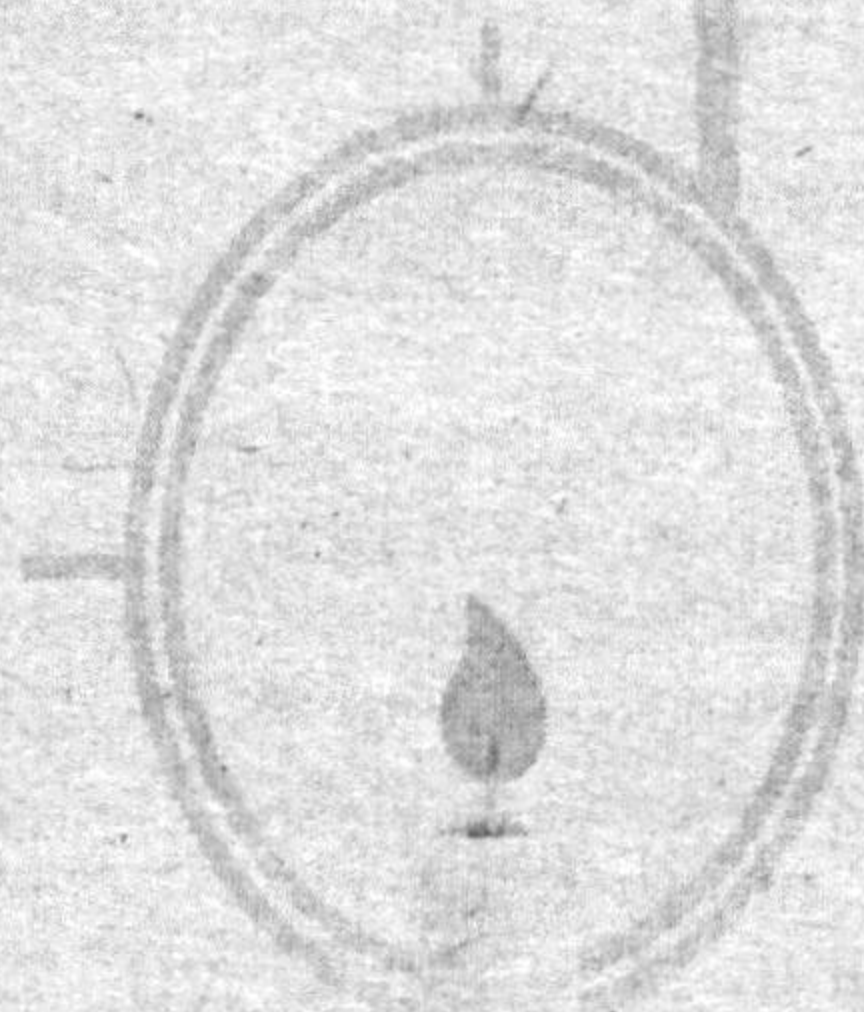
Shamchiroqlarim...

Shamchirog'im, bolajonim - so'zlari bolim, ham izzatim, ham ikromim, izlari borim. Senikidir umidlarim, bugunim, ertam. Senikidir qadriyatim va quvonchlarim. Bu ne baxtkim, hur o'lkaning hur farzandisan. Bu ne baxtkim, allomalar ajdodidursan. Avlod bo'lmoq - mas'uliyat. Uni oqlamoq... Talab etur zo'r jasorat va katta jur'at!

Kel, azizim, shamchirog'im, chin shamchiroq bo'l. Senga berdim, sochlarimning qarosini men. Senga berdim ko'zlarimning dur-jilosini, yurakdagi haroratim, farog'atimni. Istiqlolning nurli yo'li senga keng ochiq Shu poyonoz uzra yurgin, hech qoqilmagin!

Xa, bolajon, umidlarim senga boqmishdir. Yurt yukini ko'targuvchi sen o'zing bo'lg'in. Rizodirman, shu vatanga sodiq bo'lsang sen. Sodiq so'zi sadoqatdir, ham fidoyilik. Bu bir jo'shqin muhabbatdir, el muhabbati. Bu muhabbat kirmish sening tomirlaringga. Bolajonim, sarhadlarni yayov kezgin, osmonlarni quch. Ham qush bo'lg'in, ham sher bo'lg'in, shu vatan uchun! Ham qush bo'lg'in, ham sher bo'lg'in, shu tuproq uchun! Shu oltinu, hatto tomchi va yaproq uchun! Men esa tinch, sokin bo'lay qo'riqchim bor, deb. Yo'llarimni boshqaruvchi yo'riqchim bor, deb. Shu niyat-la yaratgandan senga baxt tilay. Ona yurtga to'kinligu, tillo taxt tilay.

Ana, hurriyatning mayin shamoli yuzlarimni silamoqda. Sening mayin qo'llaring yuzlarimni silamoqda.

Билафон болалар диққатига!

Сиз «Тонг юлдузи» газетаси саҳифаларида учрайдиган хатоларни албатта топиб, бизга ёзиб юборинг. Чунки атайин билафон ва топафонлигингни синаш мақсадида ҳарфлар тушириб қолдирилади ёки қўшиб қўйилади. Тиниш белгилари ўз ўрнида ишлатилмайди...

Мақсадимиз: Билимли бўлинг. Чунки осмонни юлдузлар, ерни эса сезгир ва зукко билимлилар безар!

Сизнинг «Тонг юлдузи» нгиз.

Шахноза учта хато тонди

Болалар, аввалги сонимизда нечта имловий ва тиниш белгиларда қилинган хатолар бизга маълум. Уларни топиш сизга хавола этилган эди. Яккасарой туманидаги 173-мактабнинг 5-«В» синф ўқувчиси Шахноза Мираҳмедова газета саҳифаларида учраган учта хатони топиб, бизга қўнғироқ қилди. Аммо бу ҳаммаси эмас. Барибир, Шахнозага ўз раҳматимизни айтамыз.

Болалар, сезгир ва синчковлигингни яна ҳам оширинг. Йил сўнгида топафонларга сирли совғамиз бор.

ЎТ БАЛОСИДАН АСРАСИЗ

Соғлом авлодни камол топтириш муқаддас вазифамиздир. Аммо сиз азиз болажонлар гоҳ тунда, гоҳ кундуз кунлари кўчаларда олов рангли машиналар физиллаб ўтиб кетишига, уларнинг ташвишли сиреналари чалинишига сабаб бўлганингни билармикансиз? Ҳаммадан ачинарли томони оқибатда ўзингиз ҳам майиб-мажруҳ бўлиб қолсангиз-чи?.. Ўт ўчирувчи машиналарда жасур қалбли инсонлар ёрдамга шошиладилар. Уларнинг узун нарвонлари, фил хартумига ўхшаб сув пуркаётган насосларини орангизда қизиқиб томоша қилганлар ҳам бордир.

Шу кунларда Республикамизда ёнғин хавфсизлиги ойлиги ўтказилмоқда. Ёнғиндан сақлаш бошқармаси ходимлари маҳаллаларда, ҳонадонларда, мактаб, боғча ва корхоналарда учрашувлар, тушунтириш ишлари олиб бормоқдалар. Шу олиб борилаётган ишларга қарамай афсуски, мудҳиш ёнғинлар содир бўлмоқда.

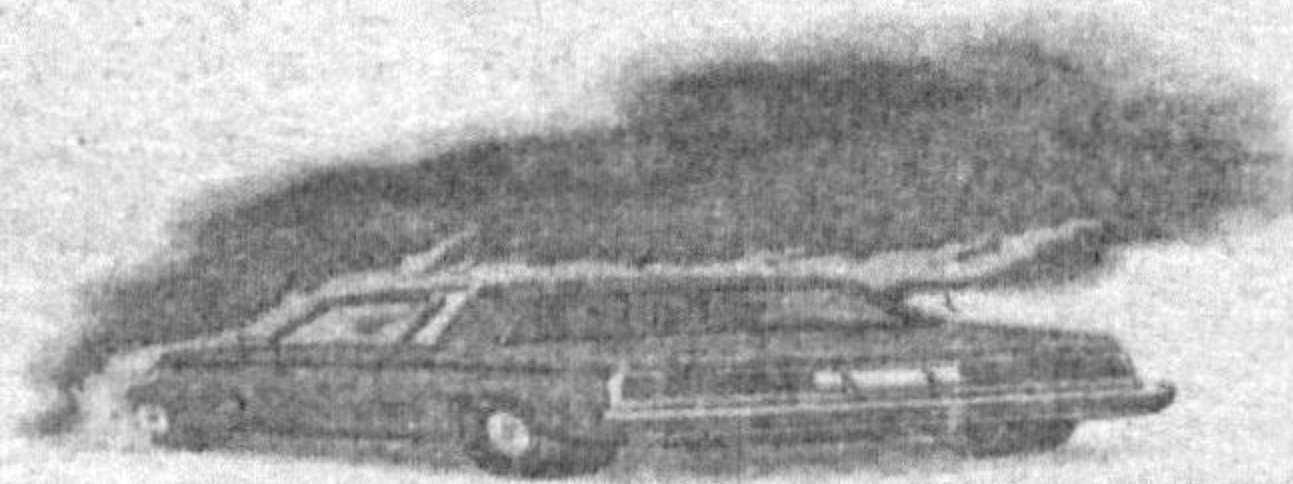
Ўтган 1999 йилда Республикамизда 17493 та ёнғин чиқиб, ундан келтирилган моддий зарар 367341959 сўмни ташкил қилади.

Ёнғинларда 206 инсон халок бўлди.

1458 инсон турли тан жароҳати олди.

Халок бўлганлардан 47 таси ёш болалардир.

1999 йил Самарқанд шаҳрининг Магистрал кўчаси, 30 уйда

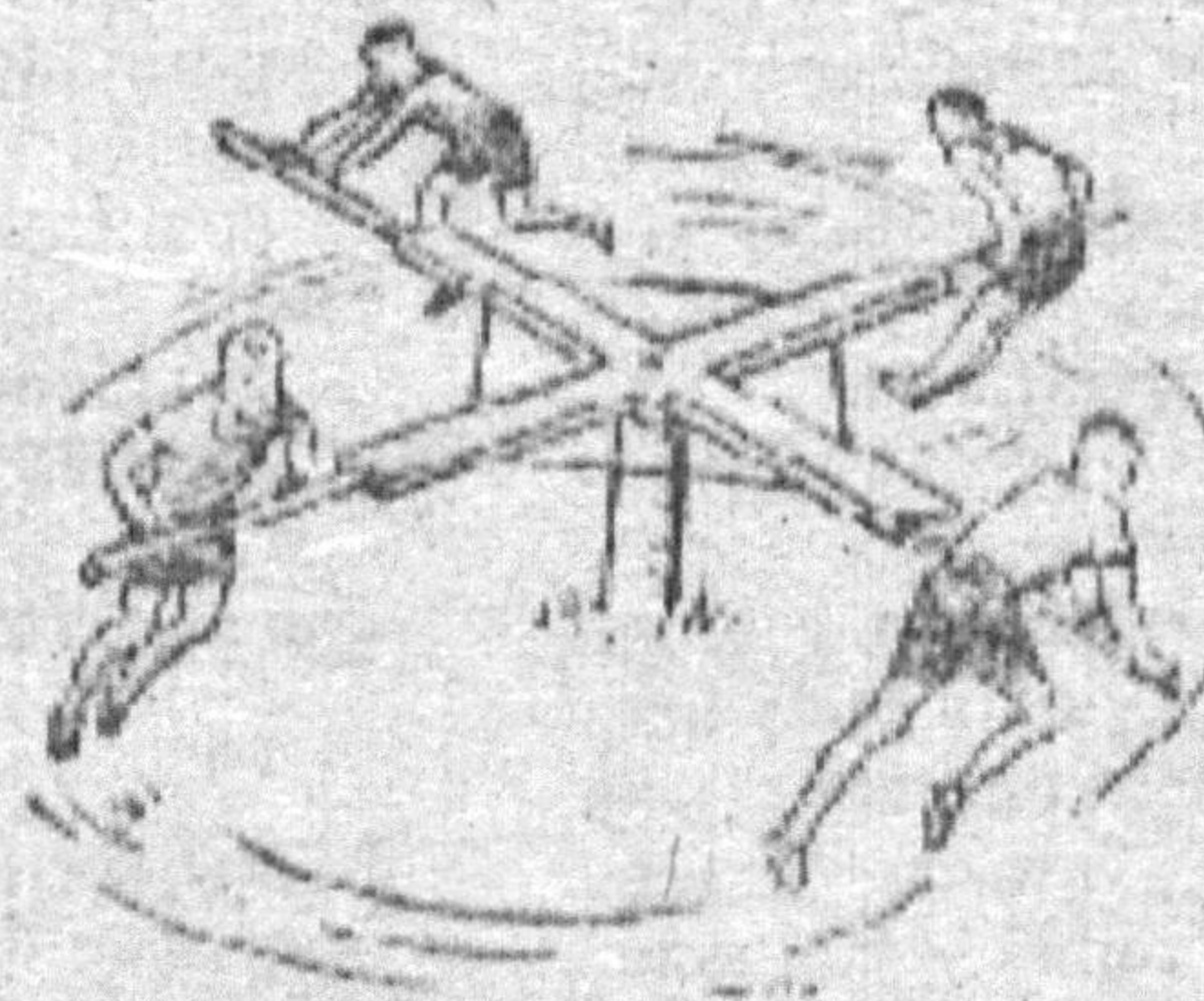
КО'СНАДАН О'ТИШ

Dars tugab, bolalar u - u l a r i g a tarqalishayotgan edi. Karim Ahmadga:

- Yur, avtomobillar qatnaydigan yo'lining chetidan ketamiz, - dedi.

- Yo'q, u yerdan yurish xatarli, mumkin emas, - dedi Ahmad.

- Xa, mayli, unda men ketdim, - Karim shunday dedi-yu, o'zi avtomobil yo'lining chetidan keta boshladi. Ahmad esa odamlar gavjum joydan yura boshladi. Shu payt mashinaning tormoz bergan ovozi eshitildi. Hamma o'sha tomonga qaradi. Ikki-uch kishi mashina tomon yugurishdi. U yerga Ahmad ham bordi. Odamlar ko'pligidan to'da orasiga kira olmadi. Shunda bir kishining: - Tezroq kasalxonaga olib boringlar, - degan ovozi eshitdi. Shu payt uning ko'zi yo'l chetida yotgan papkaga tushdi. U shoshib borib papkani ko'tardi. Bu Karimning papkasi edi. U papkani qo'lga olib uyiga tomon yugurdi. U Karimlarning uyiga qanday borishni bilmasdi. Agar borsa, uning onasiga nima deydi? U shu xayol bilan

Karimlarning uyi tomon burildi. Karimning onasi o'g'lini har kungidek kutib o'tirardi. U Ahmadning qo'lidagi sumkani ko'rdi va vahimaga tushdi. Bo'lgan voqeani eshitib, shifoxonaga yugurdi.

Karim esa karavot ustida behush yotardi. Vrach Karimning onasini ko'rib, dedi:

- Karimga bir necha kundan so'ng ruxsat beriladi.

Bir oydan so'ng Karim tayoq yordamida darslarga qatnay boshladi. Ustozi va o'rtoqlari uni ko'rib hursand bo'lishdi.

So'ng ustoz ularga nasihat qildi: - Bunday hodisalarni oldini olish uchun yo'l qoidalariga rioya qilish kerak. Siz ham har doim ko'chadan ehtiyot bo'ling, katta yo'lda yugurmang.

Forschadan Nigora MIRZAMUHAMEDOVA tarjimai, Tosh DSHI talabasi.

1995 йилда туғилган Умида Набиеванинг олов билан ўйнаши натижасида ёнғин содир бўлиб, оқибатда Умиданинг ўзи ҳам ёнғин қурбони бўлди.

Сизга бу воқеаларни айтишимиздан мақсад битта: Соғлом авлод йилида соғлом фарзандлар улгайтирамиз, деб орзулаётган ота-оналарнинг ҳақиқий кўмакчиларига айланинг. Ҳаммамизни ўт балосидан асрасиз. Бу бало асорати битмас-туганмас жароҳатлидир. Тенгдошингиз, бухоролик 3- мактаб қўувчиси Махбуба Исмамова ёзганидек:

Дўстим гугурт ўйнама,

Оқибати ёмондир.

Ёнғин хавфи бор бунда,

Олов ёв- беомондир.

Наргиза МУМИНОВА,

Ўзбекистон Республикаси
Ички Ишлар Вазирлиги
Ёнғиндан сақлаш бошқармаси
бош мутахассиси, ички хизмат
подполковниги.

СОҒЛОМ АВЛОД ЙИЛИ

Таширф буюрган бу йилимиз асримизга интиҳо ясади. Яна XXI асрга кўприк бўлади. Юртбошимиз янги йилни "Соғлом авлод йили" деб аталиши таклифи билан чиқдилар. Демак, барча-барчамиз бу йилда ёш авлод соғлиги, баркамол ўсиши, бой маънавияти учун масъул бўлмоғимиз даркор. Болалар соғ ўсиши учун уларни чиқиштириш, ўзини ҳимоя қилиш кўникмаларини шакллантириш, бахтсиз ҳодисаларни олдини олиш, доимо

улардан огоҳ бўлиш керак. Бу борада янги йилнинг биринчи кунларидаёқ масъулиятни ҳис қилишимизга тўғри келади. Нега дейсизми? Чунки болажонларнинг билиб-билмай қиладиган ҳаракатлари, оловли ўйинчоқларни ўйнашлари, пиротехник воситаларни ёқишлари натижасида тан жароҳати олишлари, ёнғин чиқиш ҳолларини сабабчиси бўлишлари мумкин. Бу кўнгилсизликлардан ўзоқроқ юриш учун қуйидагиларга амал қилиш керак:

- Ⓜ телевизорни ёқиб, уни назоратсиз қолдириш керак эмас;
- Ⓜ электр тармоғига жуда кўп электр асбоб-ускуналари улаш рухсат этилмайди;
- Ⓜ ёш болаларни арча ўрнатилган хона, арча атрофида қаровсиз қолдирманг;
- Ⓜ арча яқинига иситиш мосламаларини қўйманг;
- Ⓜ яратган арчангиз хона деворлари, буюмлар ва уй шифтига тегмасин;
- Ⓜ байрам кечалари бенгал шами, мушак, қўлбола портлатгичлардан фойдаланиш мумкин эмас;
- Ⓜ арчани қоғоз, пахта ва тез ўт олувчи ўйинчоқлар

- билан ясатиш ярамайди;
- Ⓜ мустаҳкам ўрнатилган арчага 24 вольтдан паст электр чироқлар билан ёритиш рухсат этилади;
- Ⓜ арча имкон қадар катта, иккита эшиги бор хонага ўрнатилиши керак. Бу эшикларни кулфламанг;
- Ⓜ ташкилотлардаги арча байрами кечаларига ўтиришдан олдин ўт ўчириш воситаларини шайлигини кўздан кечириш, ёритгичлар созлигини текшириш керак;
- Ⓜ мабодо ёнғин аломати сезилса зудлик билан болаларни бу жойдан олиб чиқинг ва "01"га телефон қилинг.

Янги йил сизларга бахт,

омад олиб келсин. Хонадонларимиздан шодон, соғлом болажонларимизнинг кулгуси аримасин!

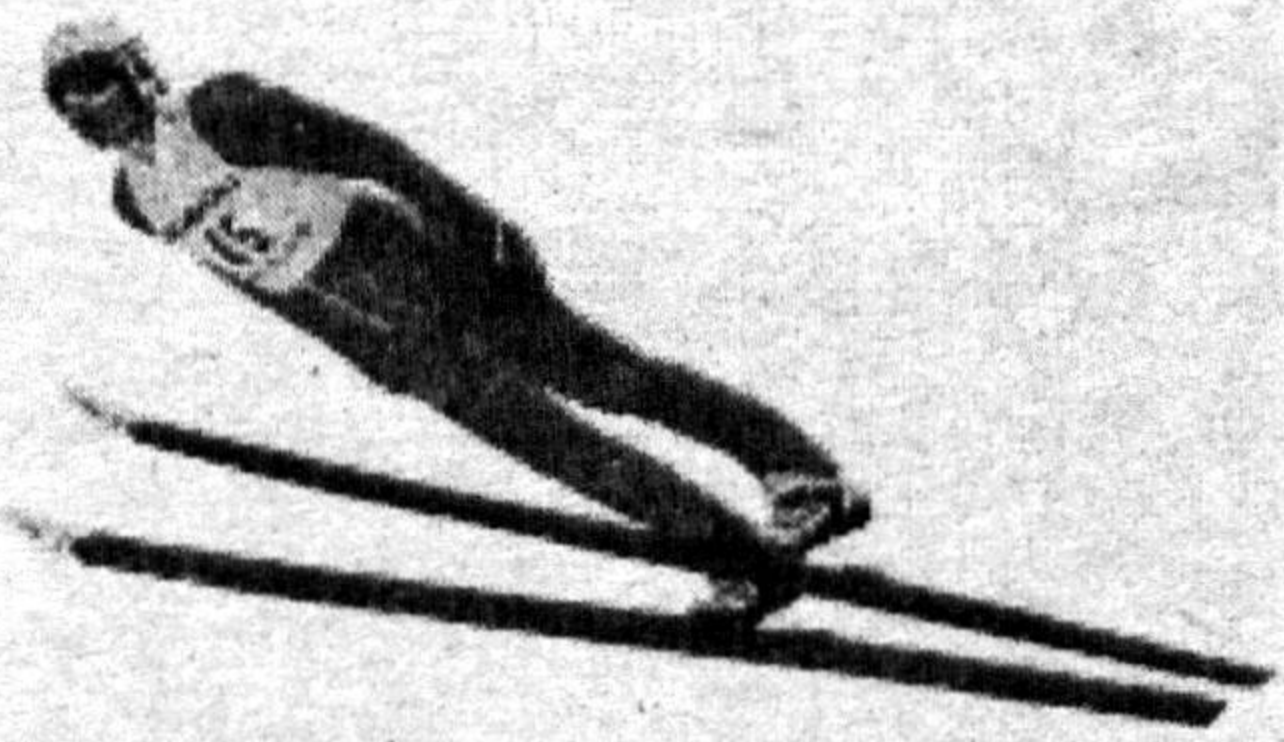
ЧЕКМАСДАН ЁШЛИК ГАШТИНИ СУР

* Айтайлик 3 кишидан биттаси чекувчи, йил давомида 1500 кишидан биттаси ўпка раки туфайли вафот этар экан. Шунингдек, чекувчиларнинг 2000 тасидан бири йил давомида ўпка ракидан вафот этар экан. Чекиш ва ўпка ракидан вафот этиш ҳодисалари ўзаро боғлиқми? Чекувчи ва чекмайдиган кишиларнинг ўпка ракидан вафот этиш ҳолларини солиштиринг.

* Куйидаги тасдиқ ҳақида нима дея оласиз? 1980 йилда юрак касали туфайли вафот этганларнинг деярли ярми чекмайдиган одамлар экан. Де-

мак, чекиш юрак касалининг пайдо бўлишига олиб келмайди. Жавобингизни тушунтиринг.

* Айтайлик, учта кулфланган бир хил кути бор бўлиб, уларнинг бирига битта кумуш ва битта олтин танга, бошқасига иккита кумуш ва ниҳоят учинчисига иккита олтин танга солиб қўйилган бўлсин. Кимдир кўзи боғланган ҳолда ихтиёрий бир қутини танлади ва ундаги тангалардан бирини олди. Агар олинган танга олтин бўлса, у ҳолда қутида қолган танганинг олтин бўлиш эҳтимоли қандай бўлади?

«Парвоз»

Абдулла Авлоний

ИҚТИСОД

(«Туркий гулистон ёхуд ахлоқ»дан)

Иқтисод деб пул ва мол каби неъматларнинг қадрини билмакни айтувчи. Мол қадрини билувчи кишилар ўринсиз ерга бир тийин сарф қилмас, ўрни келганда сўмини аямас. Саховатнинг зидди бахиллик ўлдиғи каби иқтисоднинг зидди исрофдир. Аллоҳ таоло исроф қилгувчиларни сўймас. Иқтисодга риоя қилган кишилар ҳамма вақт тинч ва роҳатда яшарлар, арилар қиш кунда емак учун бол йиғганидек, бошларига келадурган қора кунларни ўйлаб, оқ пул йиғурлар, «Тома-тома кўл бўлур», - дейдилар. Ҳар нарса оздан кўпаюр. **Кўпни озайтиргувчи хотун киши, Озни кўпайтурмак эрур эр иши.** Ҳозирги замонда мақсадга етмак, ўз миллатига хизмат қилмак, халққа мақбул бўлмак учун илм ва мол лозимдур. Оламдаги ҳамма миллатларнинг ҳол ва қудратлари мол ва бойликлар ило ўлчанадур. Ҳар ерда бой-миллатлар оғир келуб, паллани босуб, хўжа ўлганидек фақирлари енгил келуб, қул ва асир бўлуб, осилиб қоладур. Мол топмакнинг энг баракатли йўллари: хунарчилик, экинчилик, чорвачилик, савдогарлик-дўр. Буларнинг ҳар бири-

га ҳам бу замонамизда билим лозимдур. Боболаримизнинг «Бўлса бўлар, бўлмаса говлаб кетар» замонлари ўтуб, ўрнига «Билган битар, билмаган йитар» замони келди. Америкаликлар бир дона бугдой экиб, йигирма қадок бугдой олурлар, европаликлар ўзимиздан олган беш тийинлик пахтаминизни кетуруб, ўзимизга йигирма беш тийинга сотурлар. Аммо биз осийликлар, хусусан, туркистонликлар, дубма сотуб, чандир чайнаймиз, қаймоқ беруб, сут ошиймиз, нон ўрнига кесак тишлаймиз. Сўзнинг қисқаси, ҳозирги замонга мувофиқ киши бўлмак учун илм ва маърифат ила баравар иқтисод, инсоф, туганмас саъй, битмас гайрат лозимдур. Расули акрам набийи муҳтарам саллоҳу алайҳи васаллам афандимиз: «Сўнг замонларда динни сақламак мол ила бўлур. Иқтисод узра ҳаракатли кишилар фақир бўлмас», - демишлар. Яна: «Ҳар нарсада ўрта иқтисод йўлини тутмак лозимдур. Ифрот ва тафритда ихтироз қилмак керак, ҳатто дин амринда ҳам бир одам ортуқ сўфийлик сотса, охирида ўзи мағлуб бўлур», - демишлар.

ҚОРБОБО «ҚЎЛГА» ТУШДИ

Ҳар янги йил келганида бу воқеани мириқиб, завқланиб ёдга оламиз. Меҳрибон онажонимизни ўраб олиб: «Эсингиздами, эсингиздами», - дея қистовга оламиз. Бу янги йил арафасида бўлиб ўтган воқеага ҳам анча вақт бўлиб қолди.

Оиламизда ҳозиргидек янги йилни муштоқлик билан кутар эдик. Дадамлар катта арчамизни турли-туман ўйинчоқлар билан безаб берар эдилар. Онамиз 2-3 кун олдиндан ширинликлар, пишириқлар билан сийлайдилар. Энг қизиғи шундаки, Янги йил кирганидан кейин мактабга чиққунимизга қадар Қорбобо ҳар ер ҳар ерга биз учун совғалар ташлаб кетар эди. Биз ҳовлимизнинг турли бурчакларидан бўялган тухумлар, чиройли шоколадлар, печенье, ўйинчоқларни уйқудан тура сола топиб келиб ер эдик. Бу ҳол кичкина аммамникида ҳам такрорланар эди.

Янги йил кечаси эса Қорбобо келар эди. Биз шеър-қўшиқлар ёдлар эдик. Мен, укаларим Озод, Шерзод даданинг ишоралари билан 12 га яқин қорбобони астойдил чақирар эди. Лекин кичкина укам Шерзод Қорбобони чақиршга чақирар эдию, у келиши билан бизни пинжимизга кириб олар эди. Шеър ҳам айтмасди. Қорбобо эса уни

кучоғига чорлар, Шерзод йиғлаб юборса, совғаларни дарров бериб, кетиб қолар эди.

Йиллар ўтиб Шерзод ҳам анча шўх, бийрон бўлиб қолди. 4-5 ёшларида, янги йил кечасида Қорбобони уч кишилашиб роса чақирдик. Онамиз ош дамлашга ош-хонага чиқдилар. Дадамиз бизни қўллаб турдилар.

- Ҳа, болалар, қаттиқроқ чақиринглар, Қорбобо эшитмаяпти, - дедилар.

- Қорбобожон, қорбобо, тезроқ келинг, даврамизга марҳабо!..

Шу пайт эшик очилиб оппоқ Қорбобо катта халтаси билан биз ўтирган хонага кириб келди. Мен ва Озод шеърларимизни бир-биримизга навбат бермай айта бошладик. Шу пайт арча орқасига беркиниб турган Шерзод:

- Йўқ, йўқ бу Қорбобо эмас, Қорбобо эмас. Бу опам, опам, қўлларидан ошни ҳиди келаяпти! - дея овозини борича бақириб, Қорбобо томон юрди. Қорбобони қўлидан маҳкам ушлаб олди. Қорбобо бироз саросимага тушиб қолди, қулдида, совғаларини Шерзоднинг ҳархашасига қулоқ солмай, тез-тез улашиб: «Мен кетдим, уйларинг иссиқ экан, ҳозир эриб кетаман, мени қўйвор», - деб укамга ялинди.

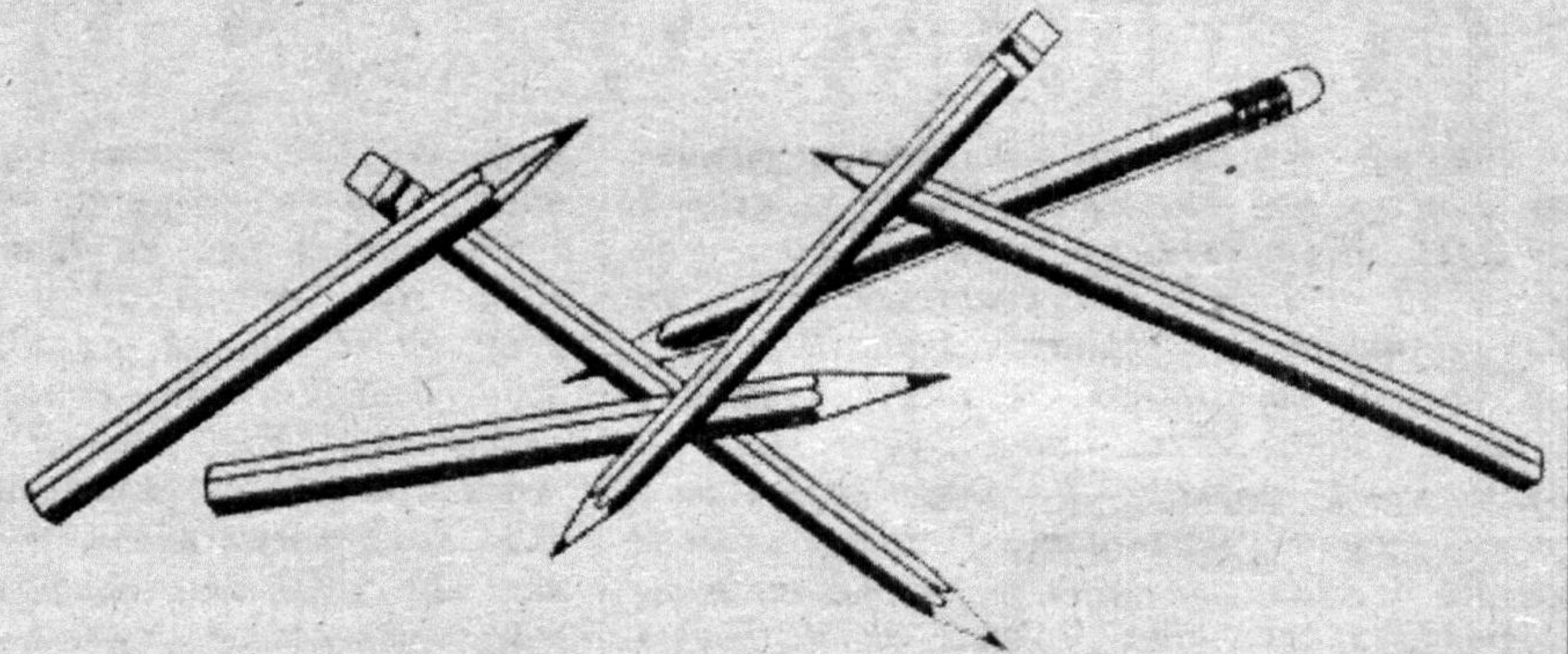
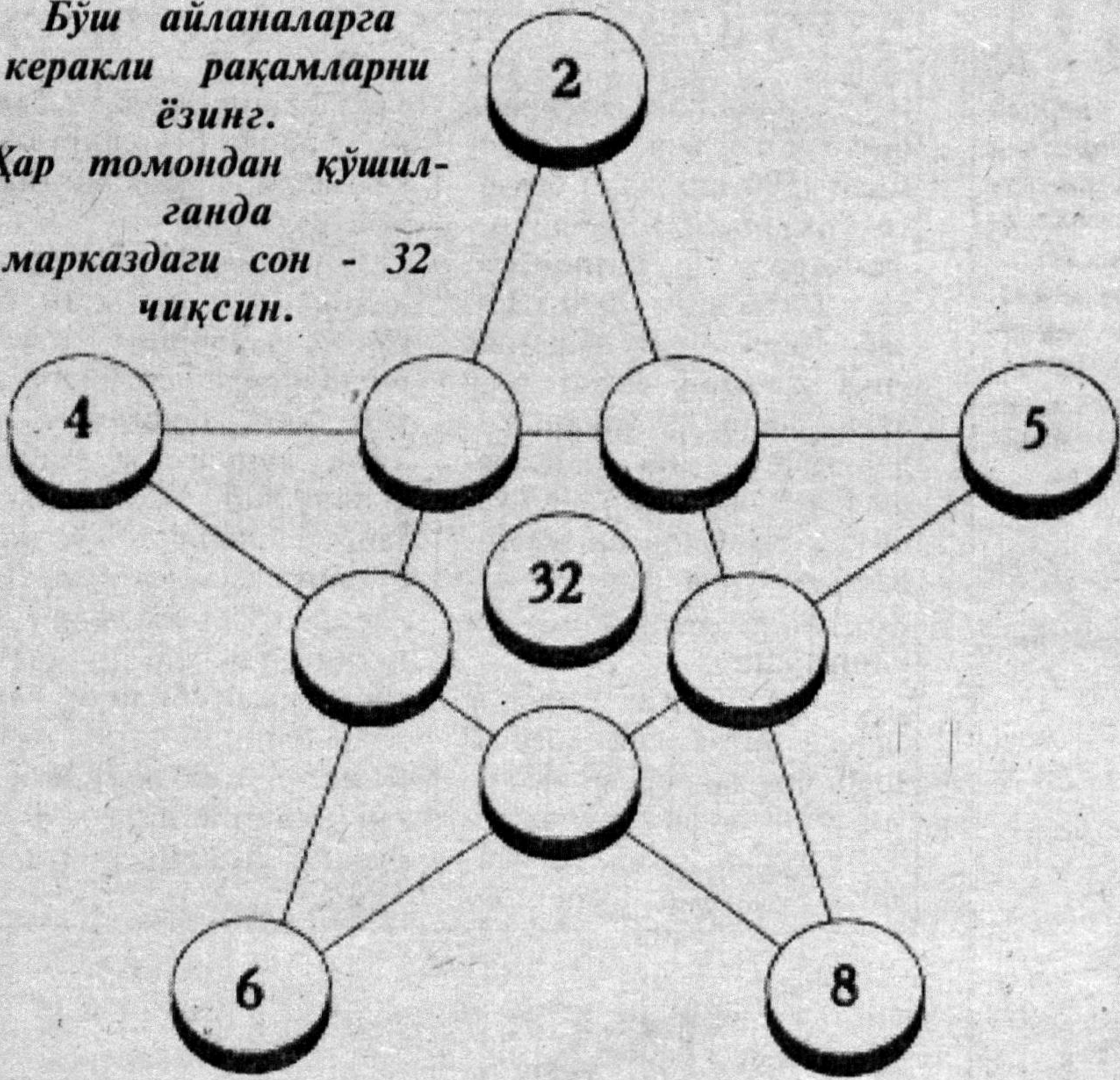
Шерзод иккиланиб қолди. Пайтдан фойдаланган қорбобо бизни ташлаб кетди.

Шерзод ҳиқиллаб, «опа, опа» дер, биз эса совғаларга андармон эдик. Шу пайтда дадам: «Ана, опанг ош пишириб келаяпти», - дедилар.

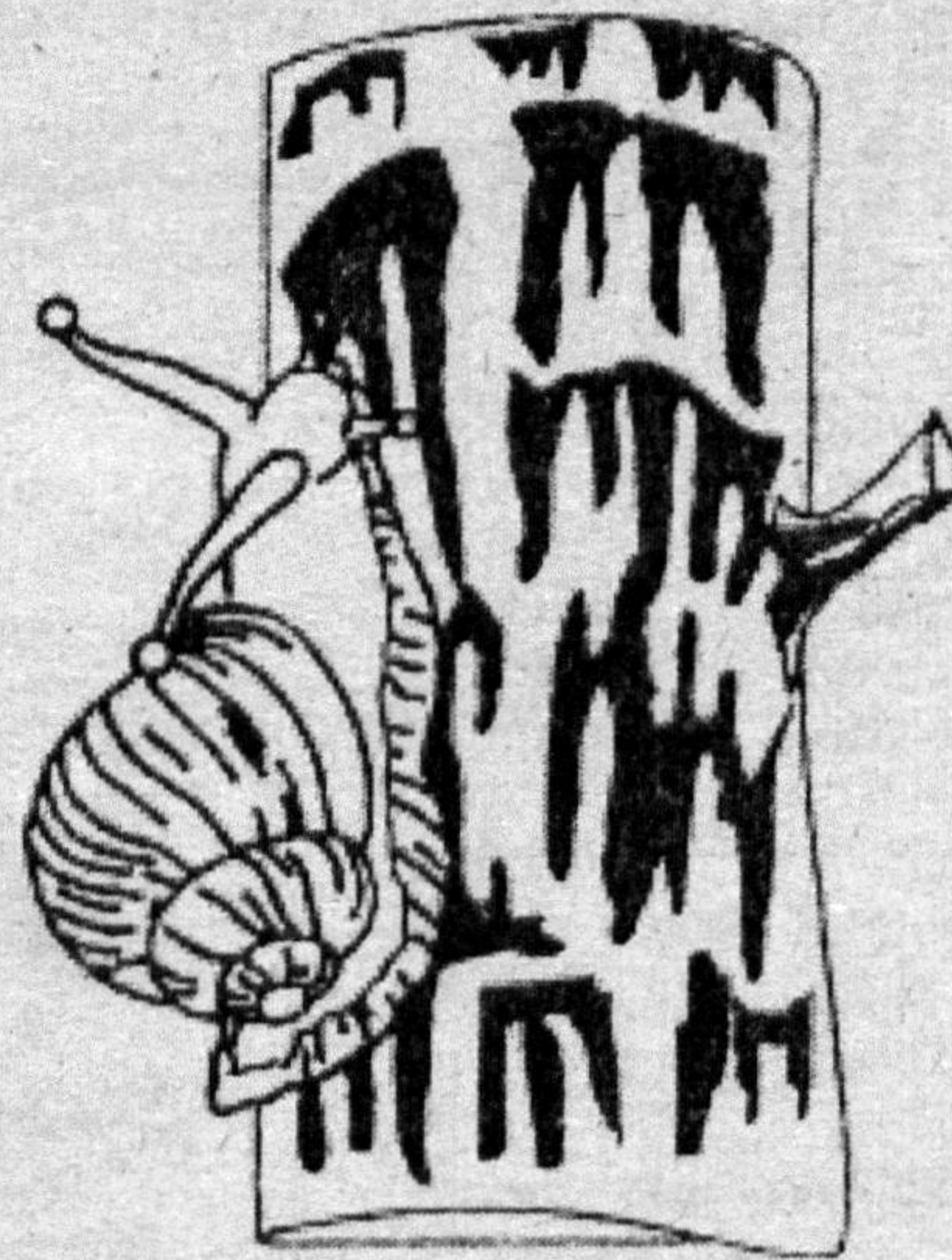
Биз бўлган воқеани онамизга гапириб бердик. Онамиз: «Мен ошхонада ош дамлаётган эдим-ку», - дедилар. Шерзод эса: «Йўқ, йўқ, алдаманг, мен қўлларингиздан танидим, ҳидингиздан билдим», - дейишини қўймасди. Кейинги йилдан бошлаб эса Қорбобо бизникига келмади. Дадам: «Энди сизлар катта бўлиб қолдинглар. Қорбобо кичкина укаларингизникига келади», - дедилар.

Махлюё Собиржон қизи.

Бўш айланаларга керакли рақамларни ёзинг. Ҳар томондан қўшилганда марказдаги сон - 32 чиқсин.

6 та қаламдан тўрт томони тўғри учбурчак ясанг.

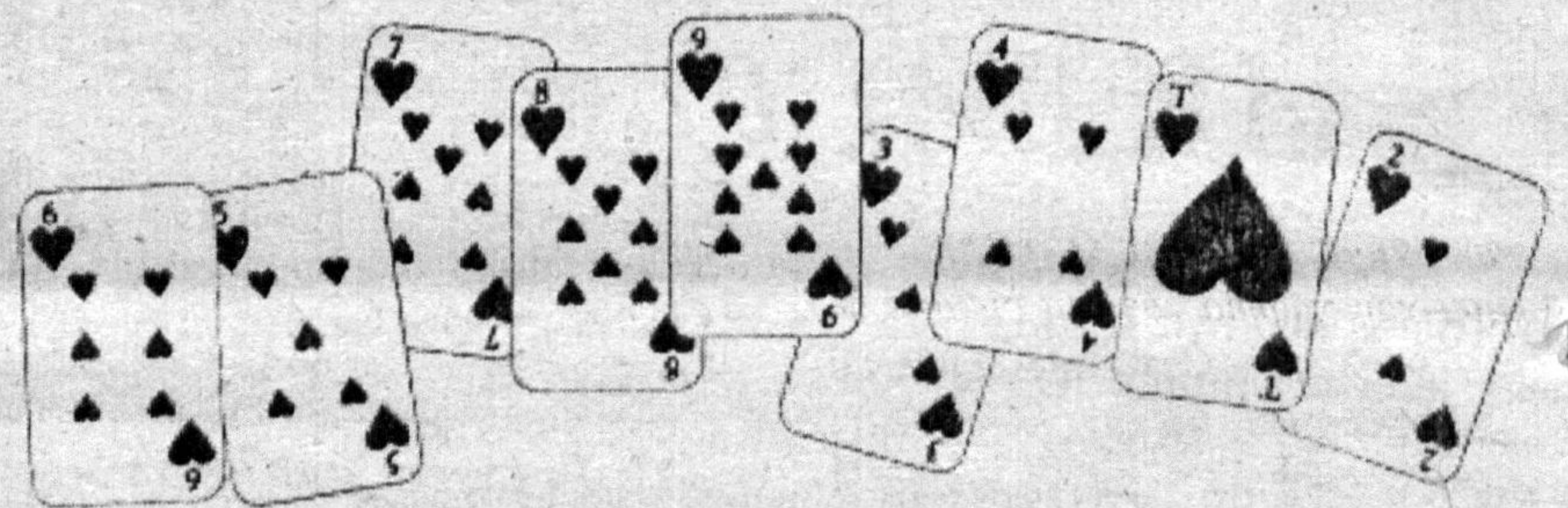

Шиллиқурт баландлиги 30 м бўлган дарахтдан кўтарилмоқда. У қунига 3 м кўтарилиб, кечқурун 2 м тушиб кетади.

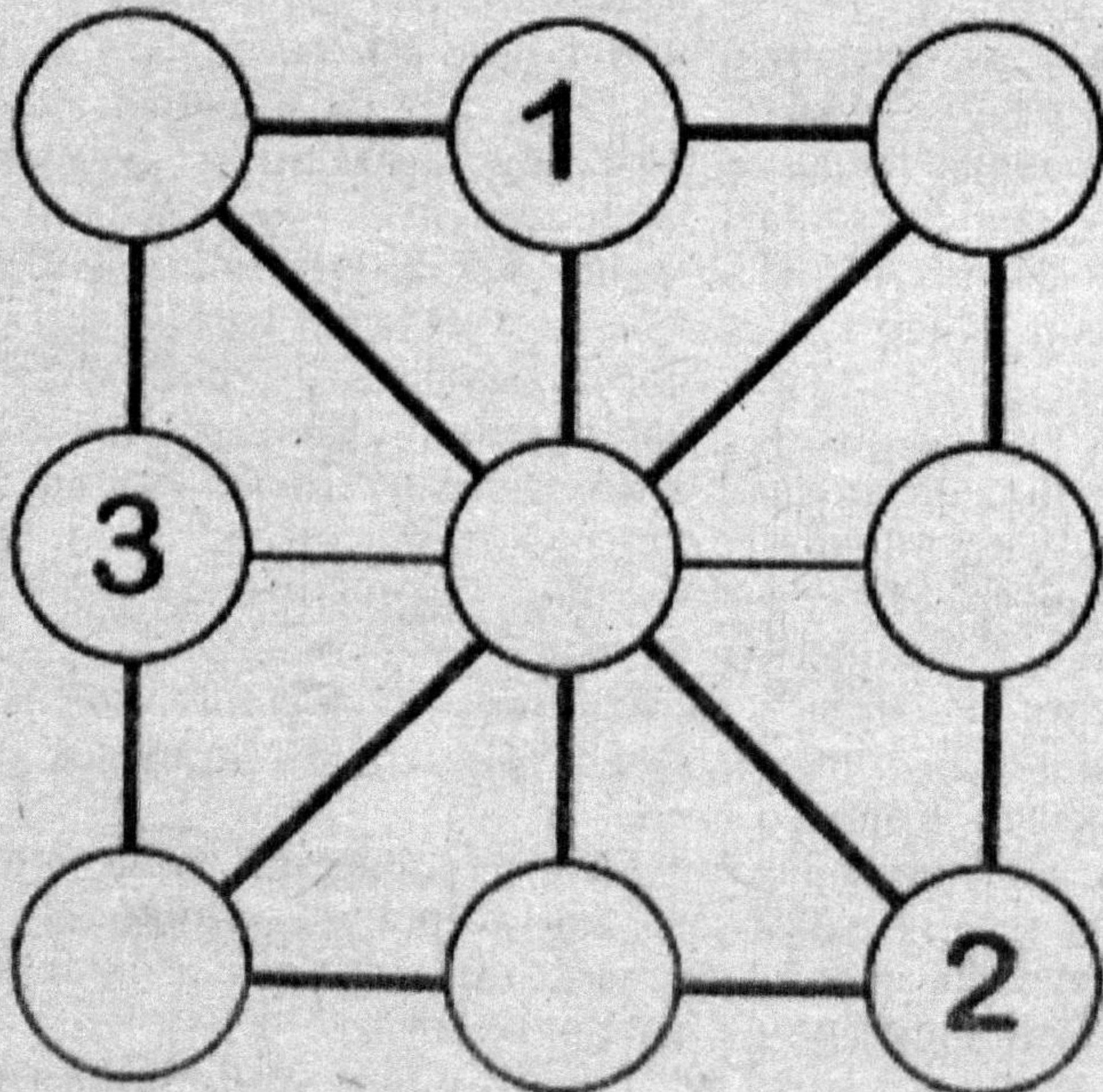
Шиллиқуртнинг дарахт тепасига чиқиши учун қанча вақт керак бўлади?

Қизларнинг бири қолганларидан тубдан фарқ қилади. Топинг-чи?

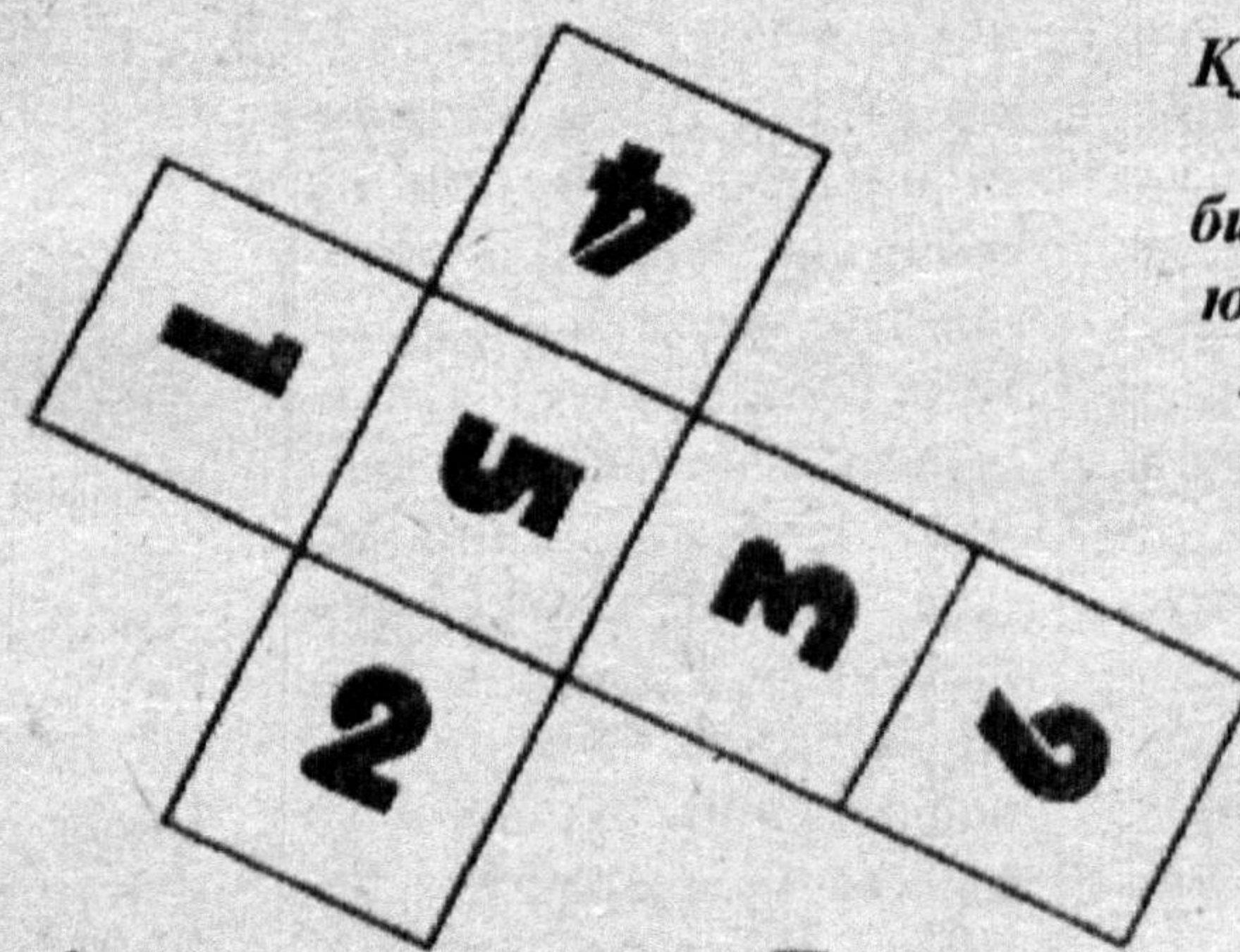

Карталарни 3 қаторга 3 тадан шундай жойлаштирингки, вертикал, горизонтал ва диагоналига қўшилганда 15 чиқади.

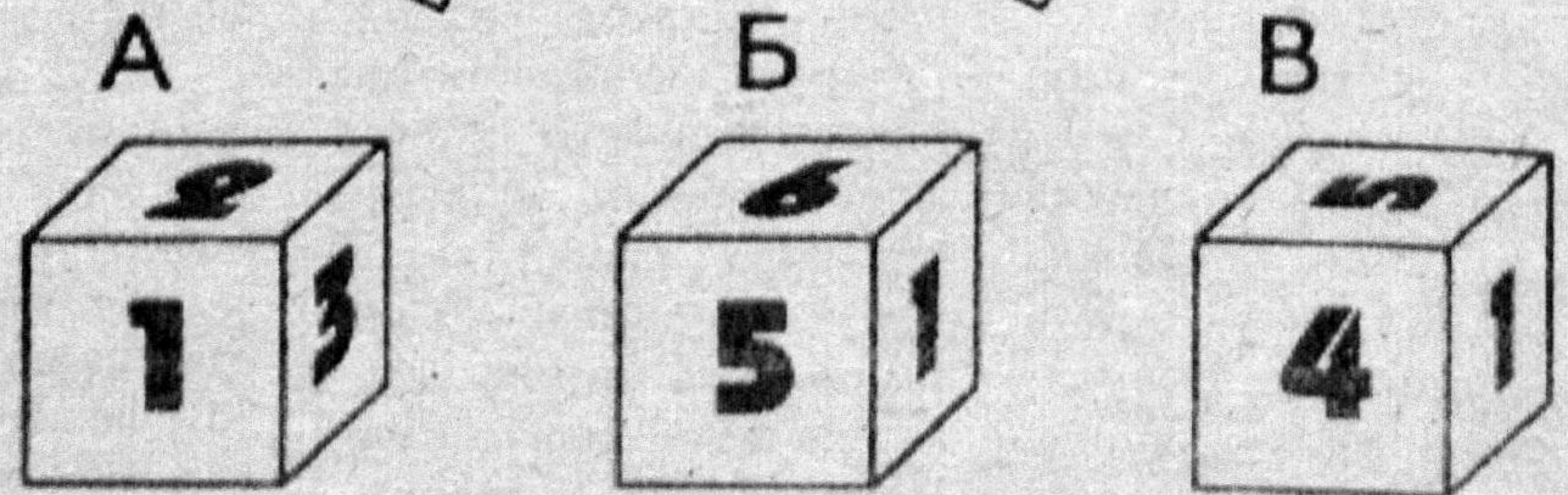

4 5 6 7 8 9

Квадратдаги айланалардан тушиб қолган рақамларни тўғри қўйсангиз, вертикал, горизонтал ва диагоналига қўшилганда 15 чиқади.

Куйидаги кубиклардан қайси бирини ёйсангиз юқоридаги каби хосил бўлади.

“ТОНГ ЮЛДУЗИ”га обуна бўлишни унутмадингизми?

Диққат, конкурс: XXI аср фани бўйича

“ИҚТИСОДИЁТДАН САБОҚЛАР” СИРТҚИ МАКТАБ КОНКУРСИНИНГ 1999-2000 ЎҚУВ ЙИЛГИ МАВСУМИ

ЭКОЛОГИЯ ВА ИҚТИСОДИЁТ

II - ДАРС

ЭКОЛОГИК МУАММОЛАР

Маълумки, инсониятнинг эҳтиёжлари чексиз бўлиб, одамлар уларни қондириш жараёнида табиий ресурслардан фойдаланиладилар. Дастлаб, одамларни табиатнинг ўзи боққан бўлса, кейинчалик эҳтиёжларнинг кўпайиши натижасида одамлар табиат инъомлари билан кифояланмасдан керакли нарсаларни табиатдан ўзлари олишга, табиий ресурслардан турли хил маҳсулотларни ўзлари ишлаб чиқаришга ўтдилар. Бу билан табиатдаги мувозанатга сезиларли таъсир кўрсата бошладилар.

Дастлабки пайтларда одамларнинг бундай фаолияти натижасида табиатдаги мувозанатнинг бузилиши, унга етказилган зўр табиат қоплашга, ўрнини қайтадан тиклашга асосан муваффақ бўлган.

Масалан, чорва моллари боқиладиган яйловлардаги майсалар қайта ўсиб чиққан, фойдаланилган сув ўрнини ёгингарчилик ёрдамида тўлдирилган, кесилган дарахлар ўрнига янги ёш ниҳоллар ўсиб чиққан. Ифлосланган ҳавони ўсимликлар дунёси тозалаш бериб турган. Инсоният томонидан фойдаланиладиган ресурслар миқдори нисбатан кўп бўлмаганлиги туфайли, табиат уларнинг ўрнини қайтадан тўлдирishiга муваффақ бўлган.

Лекин, кейинги юз йилликларга келиб, инсониятнинг табиатдаги жараёнларга аралашуви, табиий ресурслардан фойдаланиш миқдоси - мислсиз даражага бериб етди. Бугунги кунда одамзот табиатни ҳимоя қилиш, ресурслардан тежаб-тергаб фойдаланиш ва уларни қайта тиклаш каби долзарб экологик муаммоларга дуч келиб қолди.

Кўйида биз уларнинг айримлари хусусида тўхталамиз. Катта заводлар олдида ўтган бўлсангиз, баланд трубадан ясалган мўриларга кўзингиз тушган бўлса керак. Улардан бурсиқиб чиқаётган тутун узоқ-узоқлардан ҳам кўриниб туради. Бу мўрилардан асосан одам ҳаёти учун зарарли бўлган газлар ҳавога чиқариб юборилади. Натижада ҳаво заҳарланади. Бу ҳаводан нафас олаётган ҳамма тирик жондорлар ҳаётига хавф солинади.

Катта шаҳарлар кўчаларида минг-минглаб автомобиллар қатнайди. Улардан чиқаётган тутун ҳам заҳарли бўлиб, ҳавони булгайди ва бутун шаҳар аҳолиси саломатлигига путур етказиши.

Кўпгина корхоналарда ишлаб чиқариш жараёни чиқиндиси таркибида заҳарли моддалар бўлган оқава сувлар қувурлар ёрдамида дарёларга оқизилади.

Далаларда экинлар суғорилаётганда сув билан бирга минерал ўғитлар ҳам қўшиб берилади. Натижада тупроқларнинг таркиби ўзгариб шўрланади. Даладан эса бир қисм заҳарли моддаларга тўйинган оқава сувлар чиқиб яна дарёларга келиб тушади.

Бу ва бунга ўхшаб юзлаб ҳолатлар, сув ҳавзаларининг ифлосланиши, сувнинг заҳарланишига олиб келади.

Инсоният янги-янги ерларни ўзлаштириш мақсадида, дарёларни тўсиб сув омборлари қураяпти, дарёнинг табиий ўзанини ўзгартириб ўз измига солаяпти. Бунинг натижасида минг йиллар давомида юзага келган табиатдаги мувозанат бузилиб, баъзи гуллаб яшнаб турган водийлар чўлларга айланмоқда, кўллар қуриб тузли конларга айланмоқда. Бу ўринда сизга таниш Орол муаммосини айтиб ўтиш ўринли бўлади. Бу муаммо ҳақида кейинги дарсда батафсил тўхталамиз.

Охириги пайтларда ҳаво озон қатламининг емирилиб бораётгани ҳақида эшитган бўлсангиз керак. Завод ва фабрикалардан чиқаётган заҳарли газлар ва турмушда ишлатилаётган, совутгич ва аэрозолли атир пуркагичларда қўлланиладиган фреон газининг ҳавога кўп миқдорда тарқалиши натижасида атмосферанинг озон қатлами борган сари емирилиб бормоқда. Ҳозирда озон қатламида ҳосил бўлган туйнук борган сари катталаниб бормоқда.

Озон қатлами - қуёш нарларини бизга “тозалаш” етказувчи қалқондир. Озон қатламида ҳосил бўлган туйнукдан тўғридан-тўғри ўтиб, ерга етиб келаётган қуёш нурлари инсон ҳаёти учун зарарли бўлиб, турли хил касалликларни келтириб чиқараяпти. Бундан ташқари, озон туйнугининг катталаниб бориши ер юзидagi ҳарорат кўтарилишига ва охириги оқибат ердаги табиат мувозанатининг бутунлай бузилишига олиб келиши мумкин.

Юқорида келтирилган мисоллардан кўриниб турибдики, ҳозирги кунда атроф-муҳитни муҳофаза қилиш бутун инсоният олдида турган энг долзарб муаммолардан бири экан.

II - ТОПШИРИҚ

ЭКОЛОГИК МУАММОЛАР

1. Сувни ифлослантирадиган манбаъларга мисоллар келтиринг.

Жавоб:

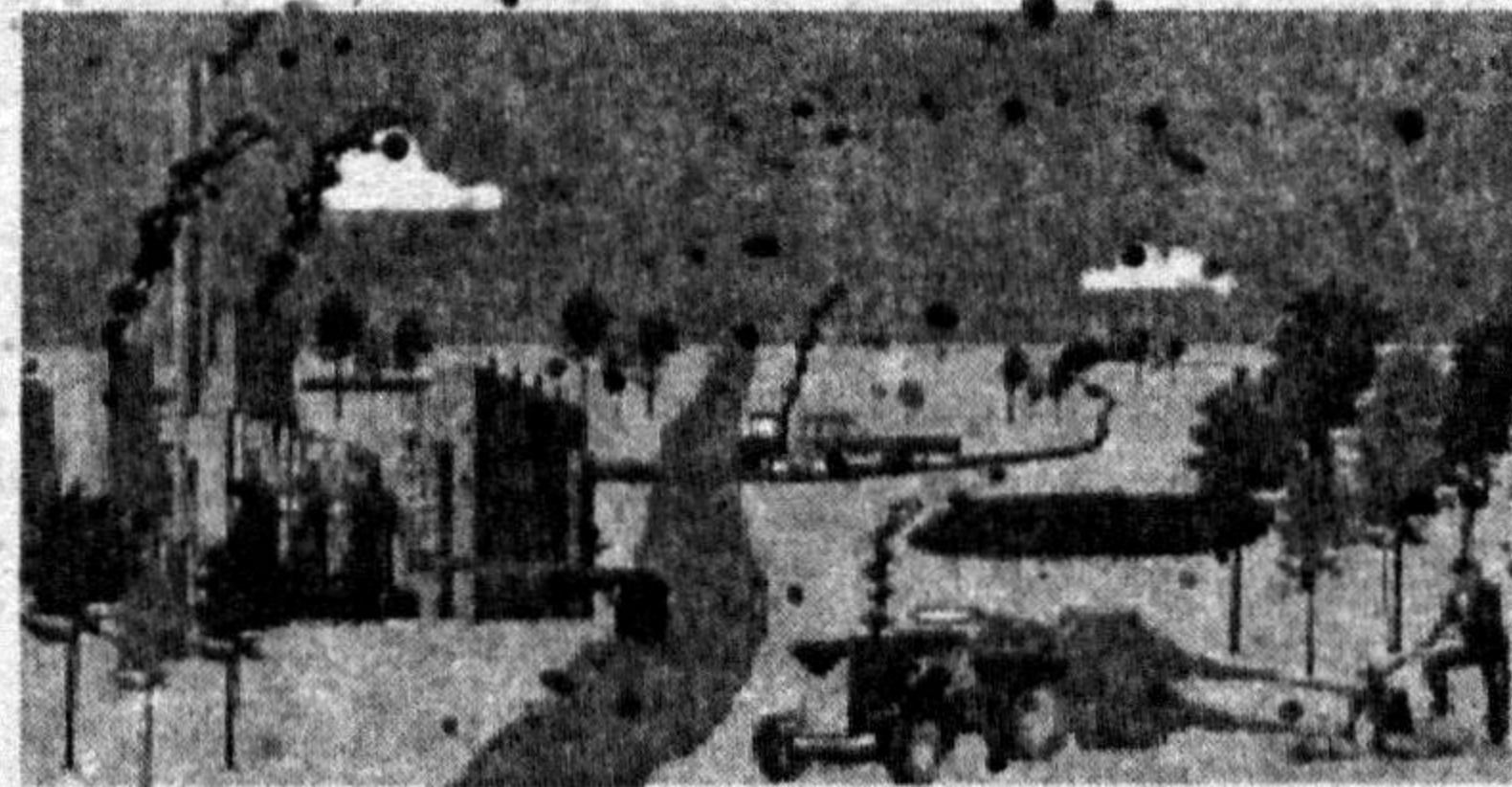
1.

2.

3.

4.

2. Кўйидаги расмда қандай экологик муаммоларни пайқadingиз?

Жавоб:

3. Озон туйнуги билан боғлиқ экологик муаммонинг сабаби нима ва у нимаalarda намоен бўлмоқчи?

Жавоб:

Сабаби:

Намоён бўлиши:

4. Ҳозирда инсоният жойларда қандай табиий ресурсларнинг етишмаслигига дуч келаяпти?

Жавоб:

5. Ҳавони ифлослантирадиган манбаъларга мисоллар келтиринг.

Жавоб:

1.

2.

3.

6. Тўғриси аниқлаб “*” белги қўйинг.

1. Экологик муаммолар ўз-ўзидан табиий пайдо бўлади.

2. Экологик муаммоларнинг пайдо бўлишига фақат инсон сабабчи.

3. Экологик муаммолар азалдан бўлиб келган.

4. Экологик муаммоларнинг юзага чиқишида инсоннинг даҳли йўқ.

7. Тупроқ таркибининг ўзгариши билан боғлиқ қандай экологик муаммоларни биласиз?

Жавоб:

1.

2.

3.

4.

8. Куз пайтида барг-ҳазонларини ёқиш қандай салбий оқибатларга олиб келишини яқинларингиздан сўраб, баён қилинг.

Жавоб:

МАКТУБЛАРИНГИЗНИ КЎЙИДАГИ МАНЗИЛГА ЮБОРИШИНГИЗ МҲУМКИН:

700029, Тошкент шаҳри, Мустақиллик майдони,
2-уй, 402-хона (Муниффар ПИРМАТОВга).

Муваққат учун телефон: 139-49-32, 139-19-16.
Факс: (371) 139-48-23.

“Иқтисодиётдан сабоқлар” сиртқи мактаб конкурсининг 1999-2000 йилги мавсуми лойиҳа муаллифлари - фан номзодлари Эргашвой Сариқов ва Баҳодир Ҳайдаровларнинг ташаббуси билан яна бошланди. Бу йилги конкурс билан бир қаторда яна уч йўналиш бўйича алоҳида кичик конкурслар ўтказилади:

I йўналиш: Энг яхши иқтисодий мазмундаги мақолалар конкурси

II йўналиш: Энг яхши бизнес режа лойиҳалари конкурси

III йўналиш: Энг яхши рекламалар конкурси

“Иқтисодиётдан сабоқлар” сиртқи мактаб конкурсининг ўзига хос бўлиши шундан иборатки, унинг мақсади олиб бориладиган дарс топшириқлари асосидаги асосий конкурс ташкил қилади. Бошқа кичик конкурсларга қатнашмоқчи бўлган ўқувчилар бу асосий конкурс шартларини йил давомида бажариб боришлари шарт.

“Иқтисодиётдан сабоқлар” сиртқи мактаб конкурсига оид дарс материаллари ва топшириқлари ҳар ҳафта газета орқали бериб борилади. Сиз дарс материални ўрганиб чиқиб, топшириқларни бажариб жавоб йўллашингиз зарур бўлади. Топшириқ шартларини газетадан кўчириб олишингиз ёки ундан ксероксда нусха олиб, тўлдириб жўнатишингиз мумкин. Шунингдек, топшириқни бевосита газетадан қийиб олиб тўлдириб йўллашингиз ҳам мумкин.

Конкурснинг якуний босқичи 2000 йил апрель ойида Тошкент шаҳрида ёки ёз пайтида сўлим оромгоҳларнинг бирида 3-4 кун давомида ўтказилиши мўлжалланмоқда.

Асосий конкурс ғолибларини

телевизор,

магнитофон,

аудио-плеер

каби қимматбаҳо совринлар кутмоқда. Қолган кичик конкурс шартларини газетанинг кейинги сонларида эълон қиламиз. Кичик конкурс ғолиблари учун ҳам алоҳида махсус совринлар белгиланган.

XXI аср фани бўйича ўтказиладиган конкурсга турли янгиликларга қизиқувчан, тиришқоқ ва ижодий фикрлайдиган ўқувчиларни таклиф қиламиз.

Омад сизга ёр, билим мададкор бўлсин!

Конкурс ташкилотчилари

Болалар, катта ва кенг мамлакатимиз қадим-қадимдан турли миллат вакиллари билан дўст ва иноқ бўлиб яшаб келган.

Уйгур адабиётининг етакчи намоёнлари Хесомиддин Исломовнинг «Ҳаёт ҳукми», «Дўстлар», «Одамлар», «Зийрак бола», «Қизил олма», «Кўк каптарлар» каби ўнлаб асарлари илк бора Ўзбекистонда юз очган. Ортдошларимиз адибнинг саҳна асарларини ҳам севиб томоша қилишган. Катта ва кичик ёшдаги ўқувчилар эса унинг китоб қаҳрамонларини суйиб қолишган.

Х.Исломов «Кашмир қўшиғи», «Келинлар кўзғолони», «Ўжарлар» каби саҳна асарларини уйғурчага ўгирган.

Абдулла Орипов, Пўлат Мўмин, Абдусайд Кўчимов, Турсунбой Адашбоев шеърлари билан уйғур мухлислар яхши таниш бўлишига ҳам бизнинг юрда яшаб, эркин фаолият кўрсатаётган Х.Исломовнинг ўрни беқиёсдир. Бугунги кунда муборак 60 ёшини қаршилаётган адибга узоқ умр, битмас-туганмас илҳом манбаи бўлмиш орзуларга ҳамроҳ ҳаёт тилаймиз. Яхшилар ва яхшиликларга ҳаммиша ёр бўлинг, Хесомиддин ака!

Хесомиддин ИСЛОМОВ

Улуғларнинг олдида,
Ширин бўлсин каломинг.

Меҳмонларнинг олдида,
Дастурхонга интилма.
Меваларга қўл чўзиб,
Бемаза юмуш қилма.

Ойижоним айтгандай,
Ўзимни яхши тутдим.
Конфетга қўл чўзишни,
Мен бир йўла унутдим.

НАРГИЗ

Баъзилардек ўзини,
Катта тутмайди ҳаргиз.
Аъло ўқиб ҳаммиша,
Ибрат кўрсатар Наргиз.

Адабий китобни ҳам,
Ўқишга вақт топади.
Ёрдам бериб ойсига,
Дўконгағиз чопади.

Гап-сўзлари жойида,
Ҳижолат қилмас ҳаргиз.

Ухлаб қолди Гулниса

Ўйин билан алаҳсиб,
Вақти ўтди Гулниса.
Тайёрламай дарсини,
Нақди ўтди Гулниса.

Ойижони қаттиқ қўл,
Ҳар соҳада серталаб.
Режа тузар Гулниса,
Турар экан эрталаб.

-Бироз ўйнаб олай,- деб,
Шум хаёл олиб кетди.
Шомда уйқу алаҳситиб,
Вазифа қолиб кетди.

Кундаликдан ўрин олди,
Қўш-қўш «икки» баҳолар.
Синфдошлар устидан,
Кулишаркан ҳаҳолаб.

Гулниса изтиробдан,
Уч-тўрт кун куйди-ёнди.
Аълочилар сафидан,
Мустаҳкам ўрин олди.

-Нега очаяпсан, ахир совуқ
киради-ю,- деди.

-Ёрқин:

-Ие, эшикни очмасам, Янги йил
қаердан киради?

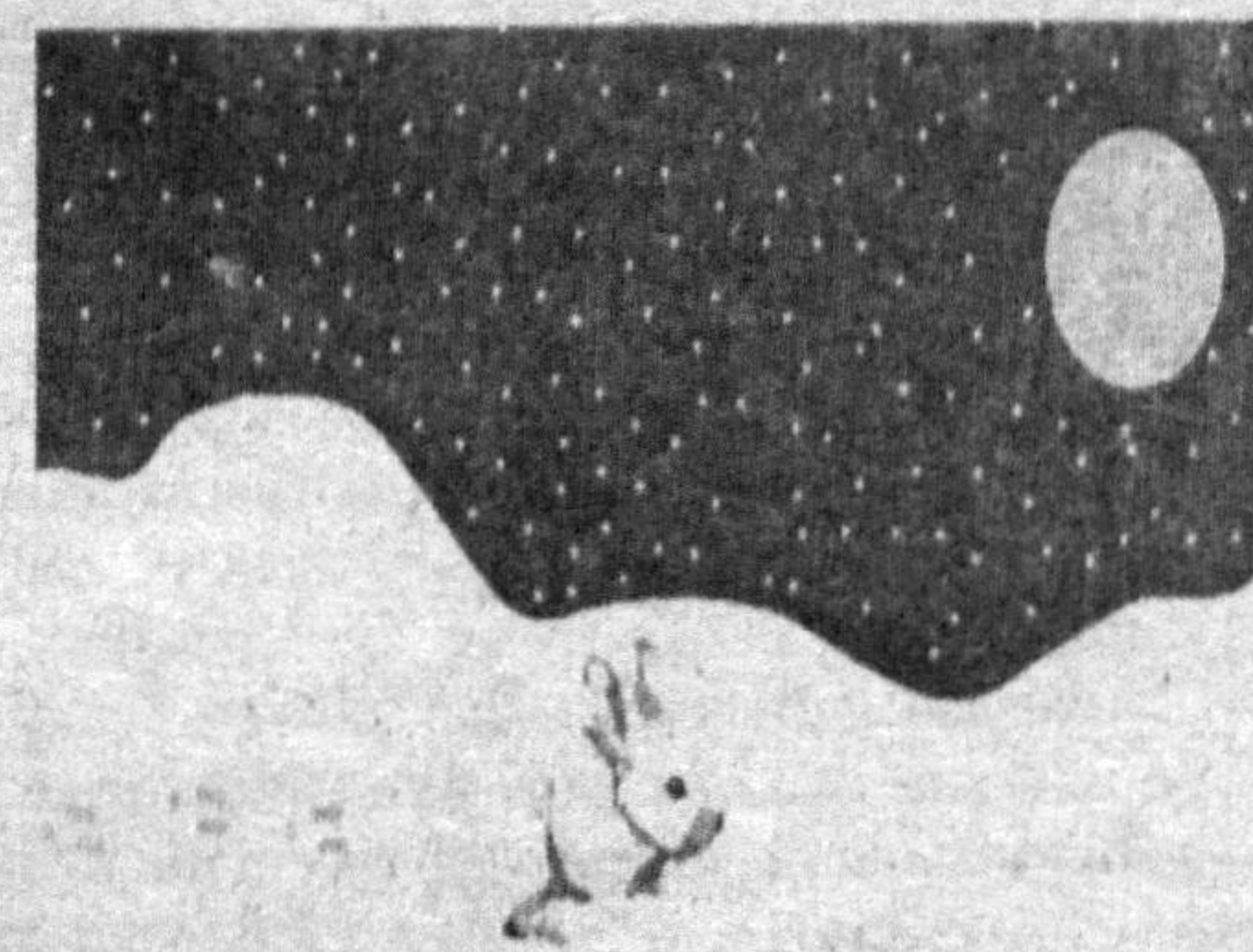
Янги йил кечасида

Янги йил кечаси эди. Кичкинтой
Ёрқин дадасидан сўради:

-Дада янги йил қаердан киради?

-Эшикдан,- деб жавоб берди
ҳазиллашиб дадаси.

Соат ўн иккига яқинлашиб
қолганда, Ёрқин югуриб бориб
эшикни очган эди, опаси:

Бир йиллик уйқу

Ашрафнинг акаси ишдан чарчаб
келиб Янги йил кечаси ухлаб қолди.

Эрталаб Ашраф акасига деди:

-Ака, бир йил қотиб ухладингиз-
а?

Акаси:

-Ие, нима деяпсан; ахир бир кеча
ухладим холос-ку.

Ашраф:

-1999 йилда ётиб, 2000 йилда
уйғондингиз-ку, ака!-деб акасини мот
қилди.

Дурдона Валихонова,
Қўқон шаҳридаги 9-мактаб
интернатининг
9-синф ўқувчиси.

Олам гўзал

-Нима гўзал дейишиб,
Синфдошлар талашди.
Гап исботин топгунча,
Ўзни доно санашди.

Бири айтар,- тоғ гўзал,
Унга қараб тўймайсиз.
Сиз ҳавосин симириб,
Чўққиларни ўйлайсиз.

Биттаси дер,- боғ сулув,
Бунда эркин яйрайсиз.
Чор-тарафинг чаманзор,
Ҳавас билан қарайсиз.

Ўзгаси дер,- шаҳар зўр,
Турли-туман иморат.
Кечаси ҳам кундуздек,
Фақат нурдан иборат.

Бирови ёзни мақтаб,
Табиатни олқишлар.
Бир тўхтама келолмай,
Бошқаси бармоқ тишлар.

Мақтаса арзигулик,
Коинот, олам гўзал.
Аслида инсон билан
Бир умр олам гўзал.

Ишончини оқладим

Ойим менга уқтирди,
Ўзни қандай тутишни.
Меҳмон келган маҳалда,
Ўни қандоқ кутишни.

Ақлли, хушли бўлгин,
Канда қилма саломинг.

Рассом Қорбобо

Эрталаб Ашраф дадасига деди:

-Кеча бизникига келган қорбобо
рассом экан-а?

-Нега ундай деяпсан?

-Ана, қаранг, деразамизнинг
ойнасига ўрмоннинг расмини солиб
кетибди-ку!

Қор нега ёғади?

Азиз ўртоғи Аҳмаддан сўради:

-Биласанми, нимага қор ёғади?

-Барглари тўкилиб, яланғоч
бўлиб қолган дарахтлар совқотиб
қолмаслиги учун ёғади.

Асалхўр айиқполвон

Кичкина Ашраф аясидан сўради:

-Ая, асаларилар қишда асал
бермайди-а?

Онаси:

-Ҳа.

Ашраф:

-Ие, айиқполвон қишда узоқ
ухлаб, тушида асал ялар экан-да!

Ўзбекистон болалари
ва ўсмирларининг
газетаси

Муассислар:
ЎЗБЕКИСТОН
РЕСПУБЛИКАСИ
ДАВЛАТ МАТБУОТ
ҚҰМИТАСИ
ЎЗБЕКИСТОН
РЕСПУБЛИКАСИ
ХАЛҚ ТАЪЛИМИ
ВАЗИРЛИГИ,
«СОҒЛОМ АВЛОД
УЧУН»
ХАЛҚАРО ХАЙРИЯ
ЖАМФАРМАСИ

БОШ МУҲАРРИР:
Умида АБДУАЗИМОВА

ТАҲРИР ХАЙЪАТИ:

Шухрат АҲМЕДОВ,
Йўлдош САИДЖОНОВ,
Гулнора ЙЎЛДОШЕВА,
Хотам АБДУРАИМОВ,
Мукаррама МУРОДОВА,
Суннатилла ҚЎЗИЕВ,
Эргашвой САРИҚОВ,

Ижарадаги Тошкент
Матбаа комбинатида
офсет усулида 39092
нусхада босилди. Ҳажми
2 босма табоқ.
Буюртма - К-7620
Газетани PENTIUM-II
тмх компьютерида
Абдухамид
АБДУҒАФФОРОВ
саҳифалади.

Рўйхатдан ўтиш
тартиби № 000137
Манзилимиз
700129,
Тошкент шаҳар,
Навобий кўчаси 30-уй.

Тел: 144-62-34